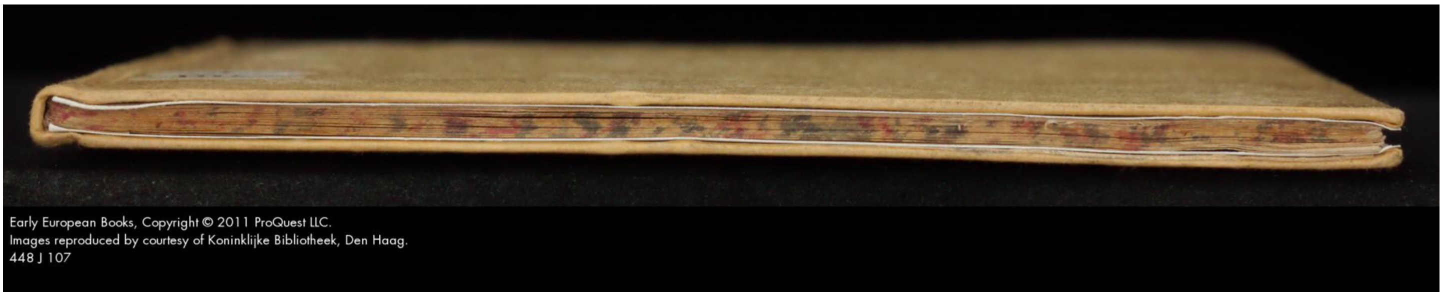
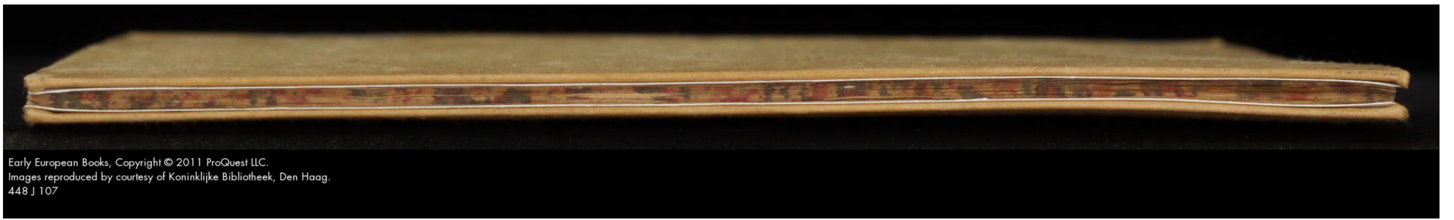

DARIUS

Ofte

Vermoorde Doorlugtigheydt

TREURSPEL.

Τύχη
Μᾶλλον τοῖς ἀδίκοισι ῥέπει μισεῖ δὲ δικαίους.
Fortuyn begunstigt 't quaet: maer deugd' en weldoen haet.

t'AMSTERDAM,

By ADAM SNEWATER, Boeckverkooper in de Stil-steegh, in 't Cantoor Inctvat. ANNO 1663.

Den weleedlen gestrengen Heer

D'HEER THEODORUS GRASWINKEL

Ridder, Heere van Goly &c.

Griffier en Secretaris van de Schambre mi partie, ende Advocaet Fiscael van het Borger-regt in Hollandt, &c.

Wenst JACOB VINCK grote Saligheyt.

Oe sal ick u, mijn Heer, naer regte waerd' ontmoeten,
En, volgens pligt, u deugt beroeme; daer alree
Soo magtigen * *Monarch komt valle voor u voeten:*
En Kroon, en Scepter biet, die't Ooste siddre dee?
Belemmert staet het breyn, en weet niet wat te dencken;
Veel min te melde. Want wat kan een slegt gemoet
Aen sulcken grooten ligt van gants den aerdboôm schencken:
Daer selv' eens Koninx Kroon sijn waerde niet voldoet?
Maer neen, mijn Heer, 'k en steun op eyge waerdigheden
Wanneer ick voor't gesigt van dyne gloor kom gaen.
Want sou den hoogmoet naer waerdy te voorschijn treden:
Soo sal nooyt Koning voor u deugde-glants bestaen.
Een neêrgeneygt gelaet uyt nitige gedagten
Den droeven Cyther voor u gonst my spanne liet:
Om dat u wijs vernuft haer nimmer kon veragten.
Want meest de Wijsheyt woont in't kommerlick verdriet.
Ontfangt dan van dees hant een Treurtonneel vol klagen:
En voorts, tot teken van mijn' ongeveynsde pligt,
Bey Trouw', en Dienstberheyt, naer't grondighst welbehagen
Van Deugd, en Eer, alleen voor u Gebiet gestigt.

* Als Darius.

Kort begrijp:

Het Persiaensche Hoff te Susa beweent het ongeluck, en de doot van haren Koning Darius.

PERSONEN.

SYSIGAMBIS Moeder van den Koning Darius.

Rey van Persiaensche Staetjuffers.

ARCHELAUS Opperbevelhebber van de Stadt.

XENOPHILUS Slotvoogt.

ROXANES Dogter van den Koning Darius.

POLYSTRATUS Macedonier.

PHŒBUS.

DARIUS
Ofte
Vermoorde Doorlugtigheydt,
TREURSPEL.

EERSTEN HANDEL.

SYSIGAMBIS.

E droefheyt volgt het ſpoor der ongelucken naer:
Want wien het ongeluck betreft, een droef gevaer
Strax onverdraeglick volgt uyt ſchromen, en uyt ſchricken;
Soo, dat het jagend' hert van droefheyt ſchijnt te ſticken.
En dies te ſwaerder valt het ongeluck 't gevoel
Des menſchen, naer de pragt der Vorſtelicke Stoel,
Off laeg, off hoog, ten top van eren is geſtegen:
Want nimant voor 't geluck het ongeluck liep tegen.
Doch wranger deert den val die van een toren ſcheert,
Als die maer van het vlack eêns lagen heuvels keert:
Want al naer 't ongeval, of ſwaer, of ligt ſal drucken,
De droefheyt oock vervolgt het ſpoor der ongelucken.
ô Soon, uw' hoogtſten Throon, voor deſe tot de lugt,
En goddelick geſag, dat yder, als bevrugt
Van kommer, en van ſchroom, dee voor den Scepter buygen,
My dit, u Moeder, doet rampſaliglick getuygen.
Daer eertijts nimant voor u ſabel kicke dorſt:
Daer alles ſchroomde voor d'onſaggelicke Vorſt,
En Perſiis groot gebiet een wonder ſcheen der wondren:
Daer hoordemen u naem, Darius, buldrend dondren.
Maer nu, nu leyt die prael, en vorſtelijcke pragt,
(Als nooyt voor deſen of gevreeſt, of omgedagt.)

 Ter

Ter neêr geworpen : en men hoort den Koning ſpreken ,
Als hadd' hem noyt geſagh des heerlijckheyts gebleken.
Het waegt, en ſidderd nu voor Alexanders oog
Wat eertijts voor de ſtaf van 't magtig Babel boog ;
Soo, dat de vlugge Faem , op rommelende wike ,
Geen Scepter melt dan van d'onſterffelicke Grike.
Den Hemel nu voort'aen geen Sonne twee verdraegt.
Den aertboôm ſigh de magt eens dubblen Rijx beklaeght.
Dies eene ſon alleen lanx 't blaeuw aſuer magh draeyen :
En ene Vorſt omlaeg alleen ſijn Scepter ſwaeyen.
U middagh ſon nu ſtaêg ſijn' ondergang verwagt.
Een bolle donckre wolck ſijn ſchijnſel , voor de nagt ,
Eer dat het Noorden hem in Nereus plaſch ſou domplen ,
Gantſch ongeſien van ligt , ten afgront neêr ſal ſtomplen.
Een andre merge ſon , en gulde dageraet
Ons lijdens veel te vroeg , in * 't Weſte opegaet :
En dijne ſtralen , en u konincklicke Kronen
Voor dach berove ſiet van 't ligt der Macedonen !
Soo ſeeg de ſonneglants van 't Bactriaenſche ligt *a*
Voor 't hoog' Aſſyria *b* : ſoo troff de felle, ſchigt
Aſtyages , en bragt oock Cræſus onvert'ſagen
In lijden , doen het ligt van Cyrus op quam dagen.
Wat ſal ick Thamyris vermelden , wat Oreſt ,
Wat Artabam , die 't bloet met bloetdorſt heeft geleſt !
Wat Gygus , wat Oſtaen , wat Artaxerxes daden ,
Daer van Alcides kragt den hemel is beladen ?
'k En ſal , ô Troijen , uwen val niet reppen : nogh
U , Palamedes , doot , door 't Ithacees bedrogh :
Noch dijnen yſren ſlaep , Patrocle : nogh het ſneven
Van Vorſt Achillis , dat in ewigheyt ſal leven :
't Was dwaeſheyt droefheyts ſtoff te ſoucken in het leet
Der voorders , daerme ſelfs geen mindre droefheyt weet :
Die bloet , en etter doet , uyt anxt , te voorſchijn komen ;
En ziel , en adem ſtickk' in doodelicke ſchromen.
Noyt ſal dien wreden dagh mijn' heugenis ontgaen ,
Doen 't gantſche leger van den bracken Oceaen ,

* Macedonia. *a* Zoröaſtres. *b* Ninus,

Tot *a* Taurus hoogsten top ontsaglick stont en blaeckten:
En keel op stack, dat gants den luyden hemel kraeckten:
En 't wedergalmend bosch, en woeste rots rontom
Den weêrklanck schatre deên met yssselick gebrom.
Doen selver dit gesigt den grooten Alexander
De voorste van sijn heir besagh; den een', en d'ander,
Als rasend naer 't gevegt, een al te radden spoet
Ten strijt verbinden: en het mannelick gemoet,
Door toevens ongedult, gelijck als Tygers tergen:
Wiens nest gestoort u strax d'Hyrcaensche steyle bergen,
En 't snufflend rovers path al yvrigh tye door;
Met schuym, en naer gebrul het gantsche bosch en spoor
Vervulle, dat de rots op 't loeye naer moet baeuwen:
En scheure wat haer dus raeckt levend' onder klaeuwen.
Soo viel den Macedoon op onse troupen aen;
Sijn dappre ruytery verledigt aff liet staen:
En Taurus hogen kruyn tot groter hail bewaren;
Koos haestigh uyt den hoop de vlugge Thessalaren
Om agterwaerts den rug van 't voetvolck ront te gaen:
En slinker vleugel aen de zeekant by te staen:
En soo sijn gantsche magt bragt midden onder 't branden.
Hy selver, oock te paert geseten, aen derst randen
Wie boven 't slegt gemeyn sigh strijdend manlick draegt.
Dat meer is; u, mijn Soon, niet twijfelt onvert'saegt
Gelijcklick van den Throon, en wagen aff te stoten.
En hadd' *b* Oxathres d'eer van 't schutte niet genoten,
Geen magt hoe dapper, dien u 't vallen had geweert;
Doen schilde tegens schild' eenparigh omgekeert,
De dodelicke pijl, en schigt most ledigh blijven:
En 't vinnigh snijdend swaert alleen de moort bedrijven.
Maer hy, wiens helden-hert gelijck een blixem bleeck,
De stoutste campioens de ziel, met eene steeck,
Wel haestig onvoorsiens ter wond liet oversiden:
En andre, door de vlucht, de donkre doot ontvliden.
Dus vogt de Broeder-moet voor 't Konincklick gesagh,
Daer 't dwarlend goet geluck hem dine wou, Maer ach

a Berg. *b* Darius broeder.

Ver-

Vergeefs is alle magt ſoo d'opper Goôn uw' haten!
Niet tegenſtaende dat ſijn deugde bove maten
Hem tot de wolcken, als verhiven; egter ſiet
Al 't campen, al 't geroſch, en raſch ten holp al niet
Dewijl den hemel en u kroon, en ſtaff liep tegen:
En Macedoon vergond' haer goddelicken ſegen.
Want even als den Leeuw verhongert en verhit
Op roof, ſijn mane ſchudt, en brieſſchend ſtram gebit
Doet knarſſche, dat gehoor, en ſien u ſchijnt te daven;
Soo ſeltſaem quamp hy meed' in toren aengeſtaven;
Vermatſte wat de ſpeer, of lemmert reycke mogt;
De gantſche ruytery' in roer, en roete brogt;
Drong door, en weder door de Perſſch', en dappre Meders;
Verbrack het ſluyte van de dringenſte geleders:
En naerderde ſoo ſtaêg de koninckliсke raên.
a Tröuntes, om het ligt ſijns Koninx voor te ſtaen,
Hier Vorſtelick verliet ſijn eyge ligt, en leven.
Hier moſt a Atticiës oock onverwinlick ſneven:
En Prins a Sabaces, droſt der ſevemontſe Nijl. b
Daer lag een groten hoop van ruyters, welkers ſtijl,
En vaſte ſtut om ver geruck, den Throon moſt ſtorten.
Geen voetvolck magtig bleef den teugel in te korten
Der dulle paerden: maer verſmoorden ooveral
Soo jammerlick, dat ſelvs haer aller ongeval
Der Overwinnaer, ſig bedarend', heeft bekreten.
Dit konmen egter nogh verſetten, en vergeten
Waer dijne wage maer voor 't valle vuil geweeſt!
ô Soon, had dit gemoet, tot ſtervens toe bevreeſt,
Dit moeders hert, helaes! dat veynſe kan, noch vlugten,
Dees dach u laetſten dach te zijn, niet moete dugten!
Want nu den Vyand al tot voor u wile ſtondt.
De ſcherpe lancy gaf de paerde wond' op wond':
En ſteygrend' haer de ſpeer liet door de ribbe rijgen,
Om hoſſeboſſend' u van bove nêer te krijgen.
Mijn eyge ligt doen ſag, hoe bijſter dat de noot
Verbittert, t'elckens dong naer 't droevig loth der doot:

a Groote overſte van het Perſiaenſche heyr. b Egypten.

Of levendigh de Vorst gevangen t'overheren.
Aen flerde ſag ick voorts u Konincklicke kleren
Daer hene vlige, glath geſlendert van elkaer :
Maer u, gelijck voorheen, ſoo deſtigh, wonderbaer,
Manhaftig, trots, te prijck niet op u raders proncken.
Ach doe, doen lag mijn ziel in droefheyt gants verdroncken:
Doe kon mijn dwalend oog geen vegte langer ſien,
Maer boog ſig nederwaerts ter aerde; doemde te vliên
Van 't ongeſtadig luck der ſterffelicke menſchen,
En die niet anders, dan ſijn ſekre dootuyr wenſchen.
Hoe! (ſprack het hert) ſoud ghy mijn Soon, by God Jupijn
Ten afgront dalen, en u Moeder vailig zijn?
Neen ſoo niet. Want indien mijn Konink is verſlagen,
Soo ſal ick nogh naer doot, nogh naer den afgront vragen.
t'Sa manne, wapens! 'k wil mijn' eygen' uytvaert doen,
En woedend ſtaendevoets my tot den Vyant ſpoên,
En vegte tot het ſtael mijn' hert-aer af ſal ſteken,
En d'uytgevlooge ziel ten boeſem uytwaerts breken.
Dus ſprack het peyſe, dat bereyt ſtond toe te treên;
En had de billigheyt mijn togt niet ooverreên,
Nooyt ſchrick mijn' yver had gedronge tot bedare.
Maer 'k hoor daer wederom 't geklag der droeve ſcharen.

Rey van Perſiaenſche Staetjuffers.

SYSIGAMBIS.

Ach dat Æmonia [a] niet mee,
Doen Junoos [b] Bood' in Pyrrhas dagen
De bruyne wolck met watervlagen
Vervulde, bleef in barrhe zee:
Op dat den Oceaen ſijn plaſſchen
Mogt over berg', en dale waſſchen!
Ach dat de klaer vergode Son
Doen Phaëton ſijn Vaders ſtralen
Liet rooſtend' op den aerdboom dalen
Met dubbelt vuer niet brande kon;

[a] Macedonia. [b] Iris.

Soo brande, dat voor 't waerdig leven
Geen woonplaets overig was gebleven!
Ach dat het dwarlend wederligt
En Jovis blixem heen most reysen
Op Æthnas vlammende forneysen,
Doen 't reuse-roth den berg gestigt
Om barsch den Hemel t'overheren,
Hy ploffend' haer liet wederkeren!
O Vader dat u gloênde vuyst
Doe gants Europa niet veswelgde,
En Maçedonia verdelgde;
Ençeladons vervloeckte knuyst,
En 't ombeschofte lijf liet dalen
Daer 't zeschuym Griecken af doet palen!
Dan was geen tweden Peleus Soon *
Ons tot verderf, en smert geboren:
Nogh draeven ondergang beschoren
Der hoogste Persiaensche Kroon,
Een Kroon, wiens pragtig' heerlickheden
Verwondert staêg zijn aengebeden.
Dan lag gants Asia niet bloot
Voor felle stropers bloedig' handen,
Die twintig duysent man, in 't stranden
By [a] Granicus, de bleke doot,
En helschen Flegeton vereerden;
En soo met winst te rugge keerden.
Geen' engten van Cilicia
Den groten nederlaeg vermelden,
Nogh bitschen hellevaert vertelden,
Dien honderd duysent quam te scha:
Doen twintig duysent ruyters lijcken
Een' ommegaende Son mogt kijcken,
Doch thans het Rijck vol onhail steeckt.
De gront verroth van mensche-rompen
De smertelicke logt doet dompen,
En lugte, dat het hert u breeckt:

* Achilles. [a] Revier, die Troas van Propontis afscheyt.

En

En jammert dat voor ploeg', en eggen,
De gantſche ſtreeck verwoeſt moet leggen.
Syſig. Vervloeckt geen Lant, nog 's Koninx Kroon
Om rampe, dien u druck verſwaren.
Geen Lant dit ongeval kan baren.
Maer d'ombarmhertigheyt der Goôn.
Haer luſtent Staten om te keren,
Om nedrigheyt in druck te leven.
Het was de Goddelooſe luſt,
Die Ninus eerſt, daer naer een ander, *
En nu den groten Alexander
Ten oorlog vreck heeft toegeruſt.
Geen peſt komt enig uyt ter aerden:
Want Peleus Soon het * Water baerden.
Gedenckt ô ſchaer, dat luck, en prael
Twee gave zijn, die pragtig ſchijnen:
Maer in een ommezien verdwijnen
Gelijck de glants der ſonneſtrael.
Nooyt bleef het tijdigh ſtille ſtaende:
Want alle tijde zijn vergaende.
Voor deſen heeft den Perſiaen
Gelijck Aſſyria geblonken,
Wanneer ſijn goddelicke voncken
(Van daer den dag quam opgegaen,
En 's avonts weder is verdwenen)
Den aerdboôm over zijn geſchenen.
Rey. Wat raet, ô Koningin, wat raet
Kan ſulcken droefheyt doen vergeten?
Syſig. Gedult, en tijt: dien 't al verſleten
Wat dat in Luck, en Ramp beſtaet.
Rey. Men mag ons waerlick dan beklagen:
Want ramp' ons wackren alle dagen.
Syſig. Den tijt, dien uwe vreugt verſleet
U droefheyt ſal verſlijte mede.

* Cyrus. * Thetis.

Rey. Wel blijſchap; maer geen rouwighede.
't Gepeys nooyt droeffenis vergeet.
Want vreugd' is kort, van geender waerden;
Maer droefheyt ewig op der aerden.

TWEDEN HANDEL.

ARCHELAUS. XENOPHILUS.

't ZYn goeje woorde: maer het vremt gevolg is quaet.
Men oordeelt niet alleen uyt woorde; maer de daet:
Want alle wijſheyt niet alleen beſtaet in 't ſegge;
Maer tot gedienſtigheyt ſijn rede t'overleggen.
De ſpraeck heeft yder van Natuer; maer wijſe ſpraeck
Is ongemeyn een ſchat, en onwaerdeerb're ſaeck.
't Hiet wijſheyt ſigh naer tijt, en plaets bereyt te tonen:
Maer groter blijckt 't vernuft in 't ſcheyde der perſonen.
De mannemoet valt koen, en dapper tegens 't leet:
Maer 't vrouwen-hert veraert wanneer het droefheyt weet.
Dies agt ick datter vry; en veel is aengelegen
Een ſaeck geſeyt te zijn, of naer den eyſch verſwegen.
Xen. Nooyt wierter wijſheyt in ſtilſwijgentheyt bedagt
Ten waer men 't onvernuft in beeſte wijſheyt agt':
En ſware ſtomheyt voor een prael der deugde ſchatte.
Maer ſeg: wat baet vernuft, ſoo 't nimant kan omvatte?
Wat vordel geeft het breyn, ſoo nimant u verſtaet?
Wat vlugge wijſheyt, ſoo ghy niemant anders baet?
Want nooyt Natuer ons ſchiep van ziel, en ſinne ſchrander,
Ten waer tot nuttigheyt ons naeſtens, en een ander.
Arch. Die telkens met de ſpraeck ſijn evennaeſten deert
Wat hail, wat nuttigheyt dees door ſijn woorde leert?
Of waent ghy dat de ſpraeck genootſaeckt ſtaêg moet ſtigten?
Soo luyſter oock wat leet haer quael nier aen kan rigten
Daer 't volgepropt gemoet van droefheyt ſwanger gaet.
U nog niet ombewuſt kan zijn, wat naer gelaet
In 't Koninx paviljoen dien eygen nagt gehoort is
Doen maer een vals gerugt *Darius ſey vermoort is.*
Ghy weet dat onſe Vorſt ſig ſelvs tot trooſt verbondt,
En haer [a] Mithrenes, met ſijn Leonatus ſondt, [b]

[a] Slotvoogt van Sardes, Hooftſtadt van Lydia. [b] Macedoons Edelman.

Doen 't gantſche leger ſcheen op 't huyle naer te ſugten:
En wapens grijpen: en een boos gevaer bedugten.
Siet wat doen 't loſch vermoên alleen niet uyt en wrogt.
Darius mantel in de Koninx tent gebrogt,
En, in 't voorby gaen, van een Perſiaen vernomen,
Strax dee gelove dat ſijn Vorſt was aengekomen.
Hier over ſulck gekerm, en klage was ontſtaen,
Dat ziel, en ſin u ſcheen, van droefheyt, weg te gaen;
Jaa 't dubbeloos gehoor, van deernis ſuyſebollen:
En 't ſonderling gepeys, als mymrend' ommerollen.
Gedenckt wat jammer oock de bittre tegenſpoet,
Aen 't Gordyæs gebergt, van 't koninckliicke bloet,
De wrede doot, op weg, der Koninginne maeckte: [a]
Daer Alexander tot ſoo naren rouw geraeckte,
Dat, eer 't geſtorve lijck, met vorſtelijcke pragt
Der Perſiane, groots ter aerde was gebragt,
Hy geen de minſte ſmaeck van 't eete wou geniten.
Wat trane ſagme daer niet lanx de wange vliten:
En gantſchen boeſem van een biglend' ogenvliet,
Als van een regenvlaeg bevogten? wat verdriet,
Wat kommer, wat getreur van yder niet bedrijven?
Ghy ſult ô Tigris [b] ons getuyge konne blijven
Dat ſwaerder droefheyt nooyt ſijn leven is gepleegt!
Dit niet alleen, maer oock eens ernſtigh overweegt
Hoe bangen treure by [c] d'Arbella wiert bevonden:
Hoe Syſigambis, ſig tot vrolickheyt verbonden,
In 't eerſte van 't gevegt hem overwinnaer dagt,
Wiens veertigh duyſent naer tèn offer zijn geſlagt:
En fellen Mavors tot verſoening' opgedragen.
'k En ſal nogh 't kermen, noch het onverduldig klagen
Verhale moete: want het t'onlanx is geſchiet
Dat dat u nieuw gepeys, en verſſche kennis niet
Sou levendigh die ſmert, als ſiende, konne tuygen.
Dit ſal genoeg zijn, dat het overvreugdigh juygen
Des overwinners van de droefheyt is verdooft
Der overwonne: want men waerlick daer gelooft

[a] Huyſvrouw en Suſter van Darius, Statyra genaempt. [b] Revier van Aſia. [c] Stadt van Sicilia.

Dat dieper klagte nooyt het wane kon versinne.
Soo seltsaem sloeg 't geval de grootste Koninginne,
Die 't pragtig Asia ter werelt heeft ontmoet.
Dus ongeluckig gudsd' het Vorstelicke bloet
Van boveneêr den Throon des werelts heerschappyen,
Daer 't lighaem meerder lee, dan immer ziel kon lyen.
Wat meynt ghy datmen 't hert niet kan te kragtig laên
Met wedom, die 't gemoet wat anders dee bestaen
Dan 't geen de matigheyt regtsinnig sou behagen?
Geen mensch kan meerder, dan dat menschlick is, verdragen:
'k Laet staen een Koningin, voor dese niet gewoon
Dan vreugde, luck, en pragt der Babyloonsche Kroon:
Wiens kommer, ongeluck, en laegheyt soo vermeert zijn,
Als van geluck, vernuft, en kragt' ooyt kon begeert zijn.
Bepeys met wat gesag, en eer al watter woont
In Susaas borgery sigh 't haerwaerts willig toont:
Hoe dat den bloten naem *Darius* hele schare;
Jaa 't magtig 's werelts ront op 't spoedigst doet vergaren:
Hoe dat de raserny in dulheyt wapens schaft,
Daer wet nogh rede gelt, die 't woest bestaen bestraft:
En dickmaels oorsaeck gaff van naermaels sigh te klagen
Geen groter voorgesigt in tijts te zijn gedragen.
Soo sagmen eertijts dat, door spijt, en ongedult,
Het moedig vrouwenhert met wraecklust wierd vervult:
En sulcken dapperheyt in 't krijge wist te tonen,
Dat gants Europa doock voor 't juck der Amasonen.
Soo sloot de wrange spijt het moederlick gemoet
Der dulle Progne, met haer eyge kinder-bloet:
En Tereus liet het graff des kleynen Itis strecken,
Om Philomelas hoon, door sulcken wraeck, te decken.
Soo vloog oock Hecuba den * Thrax in 't snood gesigt
Om Polydorus doot: en krabden 't hailoos ligt
Met felle nagels; klonck sijn' ogen voor haer voeten:
En poogd' in raserny' haer wraecklust dus te boeten.
Maer, sulje segge, geen gevaer in 't poge steeckt
Daer 't doen geen dreyge volgt, de kling verbreeckt

* Polymnestor.

Het

Het goddeloos gevoel van immer quaet te derven.
Doch ſtael, nogh kling' hem keert, die droevig waent te ſterven.
Geen kling nogh ſtael weêrhiel op 't Drepaneeſche ſtrant, [a]
Het woedend [b] vrouwen-hert: maer ſtack den ligten brant
Verblint, al blakrend' in de Phrygiaenſche vloten.
't Is dwaeſheyt, in gevaer ſig ſonder dwang te ſtoten.
Want dick d'ervarentheyt heeft twijffeloos geleert,
Dat d'overwonne deugt in 't hert is weêrgekeert:
En barſſchen vyant dwong met ſchande, plaets te maken.
Soo kreeg Androgeos, in 't ligter lore blaken
Van 't moedig' Ilium, ſijn onverſienſen doot:
Soo druckt' Æacides veel eer de bange noot
Der vlugge pijlen, dan de kennis wien hem moorde.
En ſchoonder nooyt gevaer beſtond' in ware woorde.
(Gelijck 't bevinde doch wel anders heeft getoont)
Gedenck men egter al ſoo ſeer d'onnutheyt hoont,
Als wel de ſorg van 't quaet, of 't quaet gevolg moet haten.
Want ſeg, wat ſal de maer van ſulcken droefheyt baten;
Dat Perſiis Koninck groot gevaer van 't leve loopt?
[c] Sy, dien alleen nogh op haer Soon, en vrinden hoopt,
Niet anders dan, als die den donder heeft verſlage,
Daer heen ſal ſygen: of ſoo trooſtloos wee gaen klagen,
Dat niemant ſonder traen het vreugdigſt' oog ſal ſien:
Dit niet genoeg; als eil van hoofden, uytwaerts vliên,
En ſtellen hoff, en ſtaet eenparig in 't beroere;
Door bange klagten oock een yders hert vervoere
Sodanig, dat ik ſchroom voor 't dodelick gekerm.
Want dat van ſtonden aen de Stadt vol digt geſwerm,
Gemommel, en geraes by koppels wert bevonne,
Sal nimant, enigſints maer vroedt, ontkenne konne.
Dits 't meeſte vordel, dat op 't ſchoonſt' ons beure ſal.
Hier tege dan 't gevaer en 't bloedig' ongeval,
't Geen ſelde nooyt de Nijt in oproer quam te plegen,
Tot nadeel van de Kroon, met ernſt, wilt ooverwegen.
En ſoo beſcheydenheyt niet ſal ten quaetſte raên:
Geen twijfel, of met my gewillig toe ſult ſtaen;

[a] In Lybia. [b] Trojaenſch. [c] Syſigambis.

Dat

Dat ſonder raet nooyt quael te ſpaed' is voorgekome.
Xen. Indien ghy nogh met vrees, nogh waen zijt ingenome;
Soo ſal de reden u wel haeſt bekenne doen,
Dat krijgſmans herte ſig met ſchromende gemoên,
Nogh al te grooten pit van wijſheyt menge moete.
Een onvertſaegde ziel treet onder bey ſijn voete
Wat neuſwijs ſchijnt, of 't werck der minſte bloyheyt draegt.
Want die ten Orelog ſig moedig voegt, nooyt vraegt
Of arm, of been, of lijff daer ligtlick werd verloren:
Maer ſtapt den Vyant barſch, manhaftig, vol van toren,
En brandend' onder 't ligt; ſijn kragte ſtelt te werck:
En ſluyt of 't ongeluck, of 't hail in 't oorlogs perck.
Al watter is wert of ten goeden, of ten quaden
Of aengegrepen, of, met tegeſin, ontraden.
Geen ſaeck ter werelt wert van ongeval bevrijt,
Soo ver ghy veel te naeuw' in 't verreſiende zijt:
Want alles is 't geval genootſaeck onderworpen.
Geen Werelt, Rijck, of Lant; geen Steede, Vleckk', of Dorpen,
Die van het water, of het vuer geen' hinder leên,
Geen ſlagh van dire, die de doot niet algemeen,
Op alle tijde, kan geſwind de ziel' ontrucken.
Dies valt het overligt veel dreygend' ongelucken,
In alles voor te ſien: maer die 't geval voorſeyt,
Doet minder dan die 't kort, en bondigh wederleyt.
Wat konmen eertijts wel onſinniger verſinne
Als gants het Ooſte door een minder magt te winne,
[a] Dan veertig duyſent? wat vermogtme doe naer ſchijn
Veel min, dan eyge voogt van [b] Cyrus kroon te zijn?
Wien hadd' het dwaeſheyt, met Darius, niet geleken
Soo grooten Koninck in ſijn eyge Landt te breken:
En dinge naer de ſtaff van 's werelts heerlickheên?
Niet tegenſtaende dat dit alles dulheyt ſcheen:
De daet, en waerheyt heeft het wijſheyt hore roeme.
[c] Hy, die ſigh Koning dorſt van alle Vorſte noeme;
Der Goden bloetverwant; en Alexanders Heer;
Hem ſijnen ſlaef: is, door de wiſpeltuere keer

[a] 32 duyſent voetknechten, en 5 duyſent ruyters. [b] Monarchen van geheel Aſia. [c] Darius, eerſt Codomannus genaemt, Soon van Arſanus, den 14 Konink van Cyrus, door Bagoas weldadigheyt op den Throon geraeckt.

Der

Der dwalende fortuyn, des anders ſlaef herboren.
Maer 'k ſal nu regtevoort, van agtere tot voren,
Niet gaen ververſſche, wat al wonderheên de magt
Van Macedonia kloeckmoedigh heeft volbragt.
'K en ſal van Granicus, nogh van d'Arbella melden;
Nogh van Cilicia, de grote daên der helden.
Een enigh voorbeelt hier, ten overvloet, voor al
Tot overtuyging van u kommer dinen ſal.
Wanneer de Lente naeuw te voorſchijn quam getrede,
Die 't gantſche Grike gaf de ruſt der ſtille vrede:
En ſwarte kile door den marmren Helles-vloet [a]
Soo ſchuymend vloge, dat, naer weynigh tegenſpoet,
Het lang-gewenſte ſtrant van Trõas wierd gevonde:
De kloucke bende, dien in ouderdom beſtonden,
Den Koning welgemoet op 't lant zijn naergetreên:
En manne, van den tijt, en oorlog afgerêen,
Hem, buyten al 't vermoên, hier hebbe doen geniten
Een Rijck vol vlamm', en roof, en raſend bloetvergiten,
Daer ſelden imant van haer bloet, of beuyt verkreeg.
Wie waſſer oyt van breyn, en wackre ſinne ſneêg,
Die tot den orelogh geen kragt; tot vaſte vreden
Ervarentheyt, en pit van welgeſoute reden,
Niet wijſlick heeft vereyſcht? en nademael de jeugt
Tot kragt, en mogentheyt, en onvert'ſaegde deugt;
Den ouderdom tot raet, en wijsheyt wierd' ervaren:
De jeugt geen krijg, en 't lant ſijn' ouder liet bewaren?
En ſiet, noghthans de Vorſt, [b] het tegendeel gewaegt,
Sigh nimmer ſijn geluck, of kragten heeft beklaegt.
'k Sal vorder noch tot dienſt der ſaeck' een weynigh ſegge.
Al die beraet-ſloeg plaght beſcheydlick t'overlegge;
Of eerlickheyt, en dienſt, in 't raetſlaên was geſtelt:
Daer dienſt dan dienſtiger, en goet noch beeter gelt.
Wat onſe ſaeck belangt: wy wete dat het melde
Der dade bey tot nut, en groten dienſt ſal gelden.
Want yder, die voorheen, door averexen waen
Sijn grootſten trooſt alleen op 's Koninx magt liet ſtaen,

[a] Tuſſchen de Griexe en Euxiniſſche Zeên, Europa van Aſia affcheydende. [b] Macedoniſſchen.

Nu siende dat sijn' hail van dese wert verraden,
Geregtelick vergramt, sijn woedend' ongenaden,
En bittre gal teritont op 't goddeloos verraet
Sal spuwen: maer de deugt der koninckliche daet
Van onsen Prins, om hoog tot in den hemel prijsen.
Geen nutter dienst bedaght kan zijn, dan 't quaet verwijsen.
Nooyt klaerder deugt, en eer volmaeckter strale schoot,
Dan daer sy 't boos verraet veroordeelt had ter doot.
Hier by de safte troost der Koningin wilt voege;
Wiens lesseloosen rouw dit eenig sal vernoegen,
Dat onsen Koninck haer sijn trouwen dienst gebiet.
Wat kanmen meer gewenst in 't kommerlixt verdriet,
Dan welgewilt tot troost, door trouwen dienst geraken?
En schoon dit alles nogh tot eer nogh nut mogt maken:
Alleen de leuge-tong van 't snaterend gerugt
Ons waerschout voor te sien eer tijt daer hene vlugt:
Want d'aldersnelste faem meer leuge spreeckt dan waerheyt,
Dies agt ick nodigh, dat tot troost, en heldre klaerheyt,
Wy beydegaer soo strax het galmend' Hoff besien;
De tijding melden: en dan voorts ons' hulp aenbiên.

Ar. Dewijl al 't onverstant bestaet in 't weynig scheyden:
Wat wonder dat 't verschil des raetslags van ons beyden
In 't onderscheyt alleen der grootste dinge blijft;
Want soo ghy dit bemerckt, al 't misverstant verdrijft?
't Geval dan van den krijg is anders als in Vrede.
't Geluck den orelog; doch rust bestuert de rede.
Veel Rijcke sagme by den orelog bestaen,
Die, door de Vrede, zijn verylt te grond gegaen.
Want daer nogh mensche vrees, nogh bange schrick der Goden
Het tomeloos gemoet deên luystre naer geboden,
Naer welcke 't gantsche Rijck, in Vrede, luystre moet:
Niet vremt, dat, door die trots, 't verderf wert uytgebroet.
Seyt imant datme staêg de Vierschaer in moet spannen;
In orelog, en Vreed' het quaet-doen buyte bannen;
En mennen alles, soo door wijsheyt, als beleyt:
Verdwaelt, om dies wil dat hy weynig onderscheyt.

Dick ſagme van Natuer de Deugt, als ongebode
Soo ſuyver, dat nogh regt, nogh vierſchaer was van node:
In tegendeel men ſiet, voor 't onbeſchoft gewelt,
Den grootſten Regtbanck van de werelt weêr niet gelt.
Dit alles dan met maet, en regel t'onderregten,
Is even, ofmen met ſijn eyge ſchaeûw wou vegten.
't Beſtuer der tijd' alleen maer aen den Hemel ſtaet.
Want doe Saturnus eerſt den gulden dageraet, [a]
En goude Sonne-glants liet op den aertboôm ſchijnen:
De ruwe rots verſag van gloeyende robijnen;
De klippe van Topaas, en klaer karbonkelſteen:
En gantſche werelt ſchonck de menſchen algemeen.
Maer 't ſeedert dat Jupijn den Throon heeft ingenomen [b]
Is alle pragt, en prael, en vrintſchap omgekomen,
Het aerdrijck, dat voorheen, van alles vol genoeg,
De vett' olijf, en tarw', en vrugtbrên wijngaert droeg,
Doen anders niet begon dan onkruyt voor te dragen:
Doe 't vuerigh ſwerck, met peſt, en andre droeve plagen,
De ziel op ſtaende voets ter keel' heeft uytgedruckt:
En 't lighaem, door gegril der koortſe, weg geruckt.
Sodanig is 't verſchil der ſluymerlooſe tijden.
Wat nu den orelog belangt van onſe zijde:
Nooyt wilt geloov', om dat de krijgs-magt gants beſtaet
In lomen ouderdom, dat daerom in der daet
Dit regt de rede van verwinning wert bevonde.
Wat dan? dat Perſia ſigh nooyt heeft onderwonde
Naer eyſch gewapend' in den ſtrijt gemant te zijn:
Maer waende dat de pragt van purpur, karmoſijn,
En rootſcharlake 't oog der onſe ſou vertſagen;
En koſt'lickheyt van gout, en ſilver, heenejagen.
Voorts waſſer menigh, dien een voorgeſchroeyde ſtock
Sijn gantſche ruſting ſtreckt'. Een ander had nogh rock,
Nogh pançer, nogh rondas; maer tuſſche duym, en vingers
Van verr' het ſteen gegooy der ommegaende ſlingers.
Wat maeck ick van de prael des gecken Gods-dienſt veel
Vergeeſſe woorde? wat, van 't konincklick gareel,

[a] Inde gulde Eeuw. [b] Silvre, koopre, en yſre Eeuw.

Dat beter in triomph' als brandend' oorlogh paste.
Hier tegens d'arremoed' eens stelt van onse gaste,
En wapentuyg, dat gants Philippus rijckdom was.
Hoe helm', en kling', en schild', en blinkend' harrenasch
Van klincklaer stael het lijf voor pijl, en spits beschermde :
Hoe naer den vyandt op de slag des heyr-bijls kermde :
Hoe doff naer ydre steeck het ploffend lichaem klonck :
En eyndlick hoe verhit haer jofferlicke pronck
Den schralen Macedoon tot moet heeft aengedrongen.
Maer denck niet, dat, indien haer heyr van kloucke, jongen,
En welgewapende soldaten had bestaen ;
Ooyt onse krijgs-magt haer te bove was gegaen.
En dit is 't scheyde der verschillende personen.
Om eygentlick nu van de saeck bescheyt te tonen ;
Soo peys, dat, alhoewel in 't melde van 't verraet
De waerheyt niemant van ons bey te buyte gaet,
Nogh egter 't wangelooff ons tege sal verrijsen.
Want sulx ons niet alleen [a] Cassandra sal bewijsen ;
Maer Orpheus boven haer nogh klaerder als de Son.
Den grieck Eudemus, der Atheners balling, kon
Geen waerder blijcke van waeragtigheyt verhale,
Dan dat hy 't segge most met lijff, en doot betale.
Wierd nooyt Cassandra, daer sy Gods-spraeck sprack, gelooft,
Maer, door Ægisthus wijff [b], van 't levend ligt berooft :
Heeft Orpheus, aen de vloet van [c] Strymon neergeseten,
Sijn laetste droeffheyt voor den hemel uytgekreten ;
Van dulle [d] Wijven onmedogend' omgebragt :
Is voorts Eudemus van Darius selvs geslagt :
Wat meynt ghy niet voor quaet ons twijffloos weêr sal varen ?
Xe. Gants reedloos nu ter tijt u sinnen hier verswaren :
En scheppe vrees uyt sulx, daer anxt, nogh vrees' in steeckt,
Want soo de grootste vreugt de swaertste droeffheyt queeckt ;
Sal niemant immer sijn gemoet van druck ontladen.
En seg ; wat baet ons dan een godende genaden,
Soo 't hert soo groten prael niet waerdigh bruycke magh ?
Wat vordel gaff de kroon eens eyndeloos gesagh,

a Dogter van Priamus. *b* Elytæmnestra. *c* In Thracia. *d* Bacchanten.

Dat nogh de ſtarre, nogh den Oceaen bepalen,
Soo vermen, door geſagh, geen vrolickheyt moght halen?
Geen ding ter werelt ſchonck den heemel ſonder vreugt.
De Gode leven in onſterffelicke jeugt
Om dat in ewigheyt haer blijtſchap blijft geſtadigh.
Daer dan den Donderaer ons ſijnen hoon, genadigh
Met 's werelts heerſchappy, van boven heeft geſtuyrt:
Wat rede dat de vreugd' hier ewigh mee niet duyrt!
Want datmen nu de ſchilt op wangelooff wil leggen:
Is even al ſo veel, als niet met al te ſeggen.
Want off men ons gelooft, off niet: ſulx neemt, nogh geeft.
De bootſchap ſtreckt niet voor die looft, maer voor die leeft.

Arch. Ach, datmen eene ſaeck geduyrigh moet herſeggen!
Sal dan u wederwil, verſtaeft in 't wederleggen,
Geen eynde make van ſoo nodelos krackeel?
'k Heb immers eens geſeyt voor deſe; datter veel,
Jaa meer als imant denckt den menſch' is aengelegen
Een ſaeck geſeyt te zijn, of, naer den eyſch verſwegen.
Ghy weet van welcke ſpraeck men nimmer nut verkreegh,
Tot groter dienſtigheyt, oock wijſelicker ſweeg.
Indienmen hier in 't Hoff u tijding vals ſal agten,
Wat dienſtigheyt ghy ſult uyt ſulcken ſegge wagten?
Was 't nutter niet, dat nooyt het poge waer gewaegt?
Doen eertijts Phœbus aen de Phrygiaenſche Maegt *
Sijn grote Gods-ſpraeck voor haer kuyſheyt had geſchoncken:
Doch ſchrander af geſeyt, en gloend' in toorn verdroncken,
Soo dier geſwore gaef niet weêrnam: maer ontſchoof
Van buyten, haer tot wraeck; de deugde van 't geloof
En meerder dus ontroofd' als ooyt haer was gegeven.
Die, door verhael, van outs ons 't menſchelicke leven
Voor oge ſtelt wat nut diens ſchrift ons huyde geeft,
Indienmen al ſijn doen geen goet geloof en heeft?

Xen. Hoe dick de nevel nu van 't ongeloof mag ſchijnen:
Den tijt ſal egter al haer dampe doen verdwijnen.

Arch. 't Was beter heel de ſaeck dan aen den tijt geſtelt,

Xen. Hoe kanmen 't loove, dat togh nimmer is gemelt?

* Caſſandra.

Ar. Het geen men ſelver ſiet. *Xe.* 't Voorby kan nimant kijcken.
Ar. d'Oranjen avond-ſtont geeft van de ſon haer blijcken.
Xe. Nooyt mogt de gulde ſon ſoo ſnoden ſchennis ſien.
Ar. Dat door de ſon niet kan, ſal door de Faem geſchiên.
Xe. De bootſchap van de Vorſt ons moet een Faem verſtrecken.
Ar. Soo droeven bootſchap ſal ons vremt gevaer verwecken.
Xe. De waerheyt dreygt ons ſoo men langer uytſtel beyt.
Ar. De waerheyt wert oock dick ontijdelick verſpreyt.
Xe. Het paſt ons 's Koninx wil bevlijtigt naer te jagen.
Ar. In eer, en dienſt beſtaet het konincklick behagen.
Xe. Den dienſt, en eer ſig voegt naer 't konincklick beſluyt.
Ar. Dus wert, door 't ſlaefſlick hert, den dienſt en eer miſduyt.
Xe. Het paſt ons d'oppermagt, als ſlave, naer te komen.
Ar. Een oppermagt gebiet door Vryheyt, niet door ſchromen.
Xe. Door vrye billigheyt de Vorſt ſijn Scepter ſwaeyt.
Ar. Soo wert de billigheyt in dwinglandy verdraeyt.
Xe. Geen Koning 't ooyt miſvoegd' onwilligheyt te dwingen.
Ar. Onwilligheyt nogthans betaemt in quade dingen.
Xe. Een konincklick bevel geen quale kan gebiên.
Ar. Een konincklick bevel is; goet doen, quaet te vliên.
Xe. 't En voegt geen onderdaen ſijn 's Koninx wil te ſnoeyen.
Ar. Een onderdaen ſig moet met 's Koninx welvaert moeyen.
Xe. Des Koninx welvaert groeyt in 't onbepaelt gebiet.
Ar. 't Is godlick onbepaelt; den menſch en voegt dat niet.
Xe. De Koninge beneên zijn Good' in al haer wenſchen.
Ar. Jupijn ſoo wel gebiet de Goden als de Menſchen.
Xe. De Vorſt op aerd' ons voor een Jupiter verſtreckt.
Ar. Door vleyend pluymgeſtrijck den Gods-dienſt wert bevleckt.
Xe. Den Gods-dienſt ſelvs gebiet den Koninck eer te dragen.
Ar. Een goddelicke gloor? *Xe.* Sulx paſt ons niet te vragen.
Ar. Wat baet ons dan 't vernuft? *Xe.* 't Vernuft ons heerſche doet:
En onderdanigh zijn. *Ar.* Hoe kan een ſlaefs gemoet
Sigh anders dan alleen tot dienſtberheyt begeven?
Xe. Ons voegt den dienſt, op dat het alles vry ſou leven.
Ar. Hoe weynigh komt dit met de Vorſten overeen!
Xe. Een Vorſt heeft alles met de dienſtberheyt gemeen.

Ar. Een dienſtberheyt in ſchijn; maer dadig in 't vermogen.
Xe. Een regte dienſtberheyt ſchijnt heerſſing voor onſ' ogen.
Ar. Nooyt vandmen enigh menſch tot dienſtberhede graeg.
Xe. Tot dienſt des Vaderlants beſietmenſ' alle daeg.
Ar. Door opgeſmockten dienſt wert 't Vaderlandt verraden.
Xe. Heel 't Vaderlant beſtaet in opgeſmockte daden.
Ar. Dus wert het Vaderlant gelaſtert, en beſtreên.
Xe. Den aldergrootſten twiſt is tuſſchen jaan, en neen.
Ar. Soo kanmen u voort' aen met rede niet beleſen.
Xe. Gehoorſaemheyt my moet de grootſte rede weſen.
Ar. Wel aen dewijl ghy dan dus wederhorigh zijt;
Soo ſal ick, u ten dienſt, my voege naer den tijt:
Doch dit allenigh maer verſoucke, t'overwegen;
Hoe veelder 't algemeyn, en Vorſt is aengelegen,
Dat alles door beleyt voorſigtigh togh geſchiet.
Want zijt gewaerſchout, dat, wat kommerlick verdriet
Selvs deſe tijdingh, by geval maer, ſal verwecken;
Sulx alles, ſonder fout, tot onſe ſchult ſal ſtrecken.

REY. ROXANES.

Gelijck den tijt nooyt ſtille ſtaet,
Maer dagh voor dagh nogh verder gaet:
En ſtormend', en met wedervlagen
Dan peſt, dan waters-noot verſchaft,
Dan 't Lant met diert', en oorlog ſtraft:
Soo meerdr' oock daeglix onſe plagen.
Nooyt Ædipus ſoo ſwaren ſlag
Van peſt in 't naemrijck Thebe ſag
Doen Creon Delphos Gods-ſpraeck melden:
En wraeck van Laïus ſijn doot,
En boſe Vadermoord gebood;
Dat ſelvs de Koning 't leve gelden:
Nooyt wierd' Ægina, 't oude Rijck,
Daer Koninck Æacus, te prijck,
Sijn gulden ſtaff, en ſcepter ſwaeyde;
Geſtraft met groter plaeg geſien:
Die ſoo veel ziele weg deed vlien;

En lijveloos ter helle draeyde:
Nooyt Grieck voor Troyens aengesigt
Soo, door Apollos felle schigt, [a]
Nogh Hectors dondrend' oorlogs-daden,
Nogh door de schrickelicke vlam, [b]
Die van Jupijn, en Ida quam,
Beproefde Thetis ongenaden:
Nooyt naer Deucalion, de vloet [c]
Der goddelicke wraeck, en gloet
Soo dappren menschen-hoop vernielt heeft:
Als huyde 't Macedoonsche stael
(Sijn naem, en Vaderland ten prael)
Gants Asia van magt ontzielt heeft.

Rox. Al 't ongeluck u raeckt gemeen
ô droeve schaer! ghy mist alleen
U Koninginnen, en Behoeder,
Maer my, my druckt de tegenspoet
By sonder; die van vleesch', en bloet
Een Vader misse kan en Moeder.
Hoewel het Rijck haer Vorst verliest:
Het eyge Rijck een Vorst weêr kiest;
En Koningen, en Koninginne.
Maer die sijn Vader eens verloor
Nooyt weêr een andren Vader koor:
Nogh kost, naer wil, een Moeder vinne.
Een Rijck kan sonder Koning staen,
Een kudde sonder herder gaen:
En vailig sigh ter wey begeven.
Maer die geen' eyge Moeder heeft,
Nogh Vader, dien hem 't leve geeft:
Die kan in eewigheyt niet leven.

Rey. Doorlugte Dogter, yder weet
U druck, en onverdraeglick leet,
Dat hert en ingewandt doet scheuren:
Doch bidde wilt ons daerom niet
Versmade, dat oock u verdriet

a Pestilentiale sieckte. *b* Donder en Blixem. *c* Sondvloet.

Wy druckgenoten mee betreuren.
Wy waeren't, die de laetste snick,
In bleke dootverf (t'onser schrick)
De Koninginne sage krijgen:
Wanneer de schrickelicke doot
Haer droevig leve schigtigh sloot:
En ziel, in swaduw', heen liet sygen.
Wy waerent, die de laetste sugt
Verydelt inde bange lugt
Haer stervend pijnigh hoorde geven;
Een sugt, wiens overnaren klanck,
Ons peysen, en ons leve lanck,
Uyt hert, nogh sinne werd gewreven.
Wy warent, die, met sugt, en traen,
Haer 't doot-kleet hebben aengedaen:
En stijvend' ogen holpe sluyten:
En ruckte, met een woest gebaer,
Het neêrgelaten hangend' hair,
Uyt 't hooft, met bosschen en met tuyten.
Die niet alleen ons vel en wang
Bekrabden; hele dage lang
Voor safte troost ons' ore stopte:
Maer scheurd' ook 't kostelick kleet aen tween;
Het hooft met asch bestrooye deên:
En rasend voor ons borste klopte.
Rox. Vergeefs was al dit woest gebaer;
Vergeefs u klagte, droeve schaer:
Want weynigh kon sulck treure bate.
Geen vordel gaf u naren druck,
Dan dat, door haer, ons ongeluck
Nogh groter wierd; jaa bove maten.
Geluckigh haer de doot verslond,
En ziel van slaverny' ontbond,
En 't pijnigh hert dee rust geniten.
Want die wel eer, in droeffenis,
Gewenst den doot gestorven is;
Dien magmen regt geluckig hiten.

Haer heerlickheyt was veel te ſchoon
Dan dus de glants van Perſys kroon
Gevange ſtaeg te moete derven.
Dies kon haer lighaem, ſonder pijn
Niet anders dan, om vry te zijn,
Den welgewenſten doot beſterven.
Nu ſweefs', in 't Elyſeſche velt,
Omringt van menigh dapper Helt,
Die voor ſijn Koninck is geſtorven:
En heeft nu, naer verdienſte, weêr
Haer oude pragt, en prael, en eer,
Als Koninginne, daer verworven.

DERDEN HANDEL.

SYSIGAMBIS. ROXANES. REY.

O Hemel, aerde, zeen! ô raſerny'! ô Doot!
ô Donder, blixem, ſtorm! ô vuer! ô waters-noot!
ô Tartar, Flegeton! ô Styx! ô helſche poelen;
Eoçijt, en Accheron, dien om Avernus ſpoelen!
Kom plagen allegaêr, kom yſelick gequel
Van hemel, aerd', en logt, en zeen, en poel', en hel:
En wil nu regtevoort dit oude wyf verſlinde!
Waer ſalme, waer, och waer, waer ſalme trouw' nu vinden,
Geſien het naetſte bloet elkaêr geen trouw' en draegt?
O Gode lijtme ſulck een monſter ongeplaegt:
En kan geregtigheyt ſoo boſen ſtuck gedogen?
Beſietme, ſonder wraeck, ſulck ſchelmſtuck uyt den hogen:
En ſtraftm' op ſtaende voets, van 't goddelick aſuer,
Met buldrend donderſlaen, nogh dwarlend blixem-vuer
Soo ſnoden dorperheyt, in blakerenden toren?
Helaes, helaes, helaes, helaes wy ſijn verloren!
Rox. Mijn' haire ſtaen te berg: de ſtem beknelt: en 't hert,
Door bange vrees op 't hol, van nare droefheyt ſmert:
En barſt al jagend, daer de volle krop moet grille:
En lit voor lit, gelijck als mat van knertſe, trille.

Syſig. Wat

Sysig. Wat salmen aldereerst verdoemen; of de daet
Van sulcken boosheyt, of de boosheyt selvs van 't quaet?
Wat laster sal mijn tong regtmatigh moge melden;
Om sulcken schricklickheyt ten afgront weg te schelden?
Wat adderlick vergift, wat dodelick venijn,
Wat bittre galbraeck wrang genoeg voor 't quaet kan zijn?
Daer werd geen smaets genoegh voor sulck verraet verworven!
O wee! wraeck hemel! wraeck! ô wee wy zijn bedorven!

Rox. Wat mag het wese, dat haer sinne thans ontroert:
En, yversugtigh, dus tot toornigheyt vervoert:
En buytens-tijds soo barsch in boosheyt uyt doet varen?
Nooyt raeckt haer gramschap weêr (dat vrees ick) tot bedaren.

Sysig. O my! wat schepsel was rampsaliger dan ick?
Wien heeft het ongeluck, de vrees, en bange schrick,
In meerder ongeval, elendig konne plagen?
Want wie, wie sal ick eerst bewenen, of beklagen;
Hem, dien het ongeval onmenschlick heeft geplaegt,
En tot den oever van verderfflickheyt gejaegt:
Off my wanhopige, wiens heerlickheên vervlogen,
Soo Godvergeten plaeg onsaligh moet gedogen?
Al wat ramspoedigh hiet ons tege staet gekant.
ô Wee! wraeck hemel! wraeck! de droeffheyt raeckt 't verstant!

Rox. Wel mijn, ô Koningin, wat bittre lasterstucken
U wrevlig' onnemagt soo seltsaem onderdrucken.
Verswijg voor haer niet, dien u deelgenoot verbleeff
In alles, dat de ramp rampspoedigh ooyt bedreeff.

Sysig. Manhafte dogter, soo verbasterde gebreken,
Van dat de grote Son den aerdboôm heeft bekeken,
En sijne strale gants de werelt doorgebragt,
Tot desen eygen tijt nooyt snoder sijn bedagt.
Ach datme sulcken smaet wemoedig moet bedencken,
Die 't sinrijck beckeneel, als harsseloos, doet krencken:
En sinnen, en gedult eenparelick vergaen!

Rox. Dorst ooyt vervloeckte ziel soo bosen stuck bestaen:
Wat wederhout alleen u poge van 't verhalen?

Sysig. Weet kloucke maegt dat noyt soo gods-vervlouckte qualen

In aller ewigheyt voor dese zijn gehoort.
Rox. Is dan den Koninck of gevangen, of vermoort,
Of schandelick ten strijt verradigh omgekomen?
Leg af, ô Koningin, soo kinderlicke schromen.
Ick bidd' u seg, ay seg; wat isser vande saeck?
Sysig. Helaes! helaes! helaes! wraeck hemel! hemel wraeck!
Rox. Hoe magme dan, het gunt wraeck-waerdigh is, niet weten?
Sysig. Hoor Dogter, dien Jupijn, die boven is geseten;
Daer bove, daer door een de gulde starre vliên,
Voor bey sijn' ogen heeft (doch wraeckloos) aengesien,
Dat onsen Koning wierd gevangen, en verraden.
Rox. Mijn Heer en Vader? ach wat tijgers ongenaden
Soo Gods-verdoemden plaeg moordadigh dencke dorst?
Mijn Heer en Konink? *Sys.* Jaa Darius, onse Vorst.
Rox. Is onsen troutsten stut verradelick gevangen?
Sysig. Gevangen, en verraên. *Rox.* ô dodelicke strangen!
Sysig. Gevangen, en verraên van eyge vrind' en bloet.
Rox. In vrinde nimmer stack soo vyantlick gemoet.
Sysig. De daet haer vyant noemt; maer schijndeugt bloet, en vrinde.
Rox. Hoe kanme togh in 't bloet sijn waren vyand vinden?
Sysig. Het bloet geeft maegschap; maer geen trouwheyt in 't verdriet.
Rox. Wat wilde, wat barbaer sijn Koninck ooyt verriet?
Sysig. Dat nooyt barbaer bedagt bestaen hier bloetgenoten.
Rox. Hoe kanme sulx bestaen, dat nimmer was besloten?
Sysig. Een goddeloos besluyt haer 't boos-doen heeft verweckt.
Rox. Een goddeloos besluyt sig selfs ten val verstreckt.
Sysig. Fortuyn het weldoen haet: doch 't boose dick beminde.
Rox. 't Geluck van 't quaet-doen salmen kort, en nitigh vinden.
Sysig. Om kort', en kleyne winst den mensch sig selvs versaeckt.
Rox. Om kort', en kleyne winst den mensch ten afgront raeckt.
Sysig. Die 't quaet bestond nooyt dagt op onverstreke tijden.
Rox. De deugden egter, oock door liefde, 't quaet-doen mijden.
Sysig. Vergeefs men liefde soeckt, soo deugt in 't quaet-doen steeckt.
Rox. De liefde nitemin tot deugt, de deugde queeckt.
Sysig. Die liefdens-deugdigh was nooyt peysden om 't verraden.
Rox. Maer sagme loonloos wel soo goddelose daden?

Sysig. Ach Koning zijn, voor al, is overgroten loon!
Rox. Nooyt ſagmen Koning, door eens Koninx Sabel, doôn.
Sysig. Sagm' Agamemnon, door Ægiſthus, niet vermannen?
Rox. Ægiſt geen Koning was, maer 't vaegſel der tyrannen.
Sysig. Tyranne moorden 't meeſt. *Rox.* Tyranne duren 't minſt.
Sysig. De doôn en baet dat niet. *Rox.* Maer d'ongedood' iſt winſt.
Sysig. Jaa winſt, indien men dwang ook regte winſt mag hiten.
Rox. Den dwang, voor 't alderlaetſt, de vryheyt doet geniten.
Sysig. Maer nimant ſonder bloet ſijn vryheyt ſoo geniet.
Rox. De ſchoontſte Vryſtant door het bloet, en ſweet geſchiet.
Sysig. Doch ſchoonder ſonder bloet een vryen ſtant bewaert wert.
Rox. Wie kan: daer voor 't gewelt nogh bloet, nogh ſweet geſpaert wert?
Sysig. Daer 't quaet wierd' uytgerooyt geſchieden nooyt gewelt.
Rox. Dus wierd' Ægiſthus Soon uyt Rijck, en ligt gevelt.
Sysig. Maer ondertuſſche was de Vorſt al eerſt verſlagen.
Rox. De vrees nogthans des wraex ſijn bloet-luſt dee vertragen.
Sysig. Die traegheyt ſtack alleen in 't openbaer te doen.
Rox. Dies kan ick 't openbaer van vrinde niet vermoên.
Sysig. Dit ſal ick egter, als den dagh, ſoo klaer betonen.
Rox. Nooyt ſagmen klaerheyt in verraderye wonen.
Sysig. De waerheyt blijckt te klaer, dan datſ' ons valſheyt ſcheen.
De lage zijn ontdeckt. 't verraet is algemeen.
Men kentſe beydegaer, die ſulcken plaeg beſtonden.
De gantſche Werelt vlouckt, met opgeſpalckte monden,
Haer ſmartende quetſuyr des Opperheerlickheyt;
Verdoemt den moetwil van ſoo ſnoôn begeerlickheyt;
De Vader-moorders, als een peſt en kancker, ſchuwet:
En oover al de ſtanck der vuyle ſmette gruwet.
Men weet van [a] Beſſus, en [b] Nabarzanes; hoe ſeer
Een laſterlicke luſt tot Koninck licker eer
Haer onderling verdagt tot eed-braeck heeft gedreven:
Om haren Koninck of te rucken uyt het leven,
Of levend', en geboeyt den groten Macedoon
Te levren. *Rox.* Veſtigt ons, ô vaſte trouw der Goôn!
Koſt ooyt moordadigh beeſt ſoo ſchendig ſig verlopen?
Heeft immer brullend dier, gewoon ten roof te ſtropen,

[a] Baſtriaens overſte. [b] Overſte van Darius.

Soo sinneloos, en onmedoogend' ooyt gewoedt?
Sys. Soo sietmen dat voort' aen de vrintschap wert geboet.
Dien t'alderhoogst gesagh, door 't miltsaem welbehagen
Des grootsten Vorst, alleen der Bactr' is opgedragen;
Een Rijck, 't welck 't derdendeel van Asia bestaet,
Van jeugt, en krijgs-magt al het lant te bove gaet,
In magt, gelegentheyt van stant, en stercke streken
Soo, dat het nooyt, dan by sijn selven wert geleken:
Die daer en bove nogh, van moet, en voete sneeg
Het Bactriaensch gebiet der ruytery verkreegh,
En dertig hondert wel-gemander paerden hooft wierd:
Wiens dienst in alles tot ter doot getrouw gelooft wierd;
Dies veel te groten magt der wapens aengeboôn;
Van deftig' agtberheyt de naetsten aen de Kroon:
Die, seg ick, hebbe nu soo schelmschen smaet begonnen.
Rox. Leyt dan gerechtigheyt met kluysters vast gebonnen?
Sys. Merckt wat de schijndeugt oock niet schaemtloos dorst bestaen:
Doen 't overboos besluyt van 't onderling verraên,
't Ecbatana, de *a* Stadt der Meders, was besloten:
Wanneer den Koninck, door den raet der meeste Groten,
Met al sijn' heyren nu naer Bactren hene swoeg:
Doch 't leger, voor de nagt niet ver, ter neder sloeg,
Om dies te radder daegs daer aen van daer te scheyden,
En gantsche bende door 't Hyrcaensch gebergt te leyden.
Want hier Nabarzanez den Vorst niet heeft ontsien,
In schijn van hailigheyt quansuys, sijn raet te biên;
En soo sijn schelmschen aerdt in 't openbaer te melden:
Hoe 't ongeluck haer staeg, tot in het uyterst, knelden;
Den Hemel, en de magt der Gode tege liep,
Op welkers trouw' alleen hy wenend sig beriep,
En tuygde, datm', om 't Rijck in aensien weer te winnen
Oock (schoon onaengenaem) most vremde daên beginnen:
Den Bactrer, Indiaen, en Sagær meerder magt
Van volkren overig bleef, als strijdend' omgebragt:
De deugt niet ombeproeft verliet: de doot sou wesen
Hun laetsten vyand, die geen moedigh hert mogt vresen:

a Hoofstadt van Media.

Doch wensche, sonder raet en daet, maer dwaesheyt waer:
Hierom den harden noot een hogen Amptenaer,
Off andren Koninck, voor een korten tijt, begeerde;
Tot dat het out geluck der Persische weder keerde:
't Gunt dat de rede korts beloofde: daerom dan,
Gesien met Bactra koos, geen wensselicker man
Dan Bessus, Opperhooft des volx, was naer te streven:
Want dese 't hele Rijck, den Koninck weêr sou geven.
Soo sprack den booswicht, daer hy bloosde, nogh verbleeck.

Rox. Wat bittren Vyand heeft soo goddelosen streeck
Sijn leve dagen in den oorlog oyt versonnen?

Sys. Hier is de boosheyt nu baldadiglick begonnen.
Want als den Koning, van verbolgentheyt vervoert,
Hem dapperlick terstont den snater heeft gesnoert;
Den gulden Sabel uyt sijn doven schey doen stijgen,
Om door en weder door sijn ribben heen te rijgen,
En sulx van Bessus lang voor hene was gespeurt:
Merck wat vervloeckten smaet doen daedlick is gebeurt.
De Bactre laet hy flux Darius lijf omringen;
Geeft last, op staende voets, hem op den hals te springen:
En (was de doot volbragt) te kluystre, dat het kraeckt'.
En doe Nabarzanes, dus sluyps-wijs weg geraeckt,
Het dodelick gevaer des levens was ontvlogen;
Is Bessus oock ter vlugt sijn macker naer getogen;
Met al de bende, die sy beydegaer geboôn.

Rox. Hoe kon bestendigheyt den Koninckliken throon
Een enklen ommesien in vailigheên gehengen,
Daer sulcken wangelaet haer valscheyt voor dorst brengen?

Sys. Dit niet genoeg, wanneer den meesten Persiaen,
Tot dertig duysent', hem geswind was naer gegaen,
Om heymelicken raet, in tijt van noot, te spreken:
Geveynst, door straf en prijs, twee goddelose streken,
Haer poogde, van de Vorst, naer 't Bactriaensche lant,
Te doen vertrecken. En hoewel gemeyner hant
Bestemt wiert, dat men nooyt sijn Koning mogt verlaten:
Hy nitemin haer weet soo naer den mont te praten,

Dat alles meestendeel aen 't waggle was geraeckt.
Maer [a] Artabazus, doen 't nog tijt waer, opgewaeckt,
(In goddelicke trouw' oock nergens sijns gelijcken)
Haer allegaer wel haest de snoders af deed wijcken:
En in getrouwheyt weêr der eerste tijde staen.

Rox. Gaa voort, ô Phœnix, siet een Gods-gewijde baen,
Hier boven aen 't Asner, u sal ten Hemel wijsen:
En daer, ten avondstond' u fackel doen verrijsen.

Sys. Dit's nog wel 't minste. Want het gunt de wapens, nog
Een lasterlick verraet vermogten: door bedrog,
Verraet, en wapens t'saem' in 't laetst' is onderwonden.
Sy veynsen, uyt berouw, haer wederom verbonden
Tot dienst des Koninx, doch versloffen onderwijl
Den trouwen Persiaen, Darius vaste stijl,
Door derd', en vierdenhant, niet kuypend' om te setten.
Dit soo bestoke: flux geen' ommesien verletten,
Om, metten eersten dach, voor 's Koninx tent te zijn;
Haer tot boetvaerdigheyt, door averexer schijn
Dan 't Godvergeten hart gevoelde, droevig tonen:
En bidde tog de Vorst haer misslag wou verschonen.
Soo speelt geveynstheyt nu bedrieglick haer persoon.
Den Koning, die ghy weet, met alle d'opper Goôn,
Barmhertigheyt voor al moet in sijn' heersing plegen,
Weêr, naer vergiffenis, sijn walg' is opgestegen:
En, als voorhenen, door trompette gang gemaeckt,
Op 't laetste van den dach in Parthia geraeckt.

Rox. Een bange schrick mijn hert tot aen de doot vervoert heeft,
Soo rasch' u nare tong den Parther maer geroert heeft:
Want ewig was mijn ziel van Parthia vervaert.

Sys. Niet sonder reên. Want hier is 't snoodste quaet gebaert,
[b] Te Dara, datmen ooyt ter Werelt sag herboren.
De nevelige nagt, met kommerlicke sporen,
Den wijden Oceaen, al rennend uytwaerts ree:
En flauwen aerdboôm, door sijn schaduw swagtle dee:
Wanneer den Persiaen, sijn wapens weg gesmeten,
Sig, volgens 't out gebruyck, om drincken, en om eten,

[a] Persiaens Overste. [b] Vleck der Parthers.

En andre nodigheên in 't naetste Vleck begeeft.
Doch 't Bactriaensch gebiet, naer wil van Bessus heeft
Sijn volle rusting', in slagorden, scherp op 't wagten.
Wel waer ist dat den [a] Grieck sijn dood getrouwe magten
Den Koninck, onversogt beleeft, hadd' aengeboôn.
Maer alles was te ver gekomen, dan, tot hoon
Der Persianen, nu sijn hail den Grieck vertrouwen.

Rox. Wat kan, ô kroon-sugt, u bestaen geen onhail brouwen?

Sysig. Terwijl dan doorgaens meest de Persiaensche magt
Ontwapend', hier en daer sijn selven voor de nagt,
Gants kommerloos op wegt, en voorsorg' had begeven:
En sulx den [b] Schelm niet lang verholen is gebleven:
Verkiest hy dit geval tot vordel; kipt ter vaert
Een wackren snuggren hoop gemande, flux te paert;
Haer ouden boesem steeckt een dapper hert: en doetse,
Verradelick ter sluyck, der armen onverhoetse
Ter neder bonse, dat het schricklick was te sien;
Des Konings lyfwagt, vol van vrese, weg laet vliên:
Een enig haeren Vorst, voor 't alderlaetst verlaten.
Wat kan hier heerlickheyt, wat kracht, wat wijsheyt baten:
Daer nimant eer, nog magt, nog vlugge geest ontsiet?
Hy, die soo korts voorheen een goddelick gebiet
In koninckliche prael nog pragtig, had genoten,
Nu schendig, van de sijn', in moetwil, weg gestoten,
Van kamerlingh alleen, een kleyn getal behout:
Wiens leve 't aldervailst' haer Vorst wierd toevertrouwt.

Rox. Ist mooglick? kon ooyt mensch soo schendig sig verlopen?

Sysig. De daet het mooglick toont, want schrick, het hert bekropen,
Haer altemael den trots in 't kermen had verkeert:
En klere van elkaêr tot niet gescheurt, al eert
Den regten tijt vereyst' een sulcken druck te pogen.
Doch deesen weêrgalm, strax het leger doorgetogen,
Den Persiaen terstont verwondert twijffle doet;
Wat best gedaen, oft best gelaten? mannemoet
Hier sonder raet, en hooft beteutert werd bevonden.
Want ledig stil te staen scheen dodelicke sonden,
Om datmen godloos soo sijn' eygen Vorst verliet.

[a] Patron, Griex Overste. [b] Bessus.

Doch wapens grijpe bleeck een wroegend ſwaer verdriet,
Dewijlmen dus de magt der Bactre ſag verbroken.
Rox. Dit werck al lang voorheen dus twijfloos was beſtoken:
Want anders ſal ick nooyt geloven, dat de trouw
Der Perſianen, ſoo verbluft verwydre ſouw;
Voornamelick wanneer 't haers Vorſtens welſtant gelden.
Syſig. 't Gekerm, en 't ſchor geroep door d'omgelege velden
Soo nagtnaer wederklonck, dat ziel, en ſin verdween.
Want onder d'alderſnoodſt', en boven 't algemeen
Der gener, dien hun Vorſt verſchalckt zijn overvallen;
Verſcheen Nabarzanes, en Beſſus boven allen:
Hem vaſt geboeyt, gelijck men ſlaven is gewoon,
Sijn ſchatte roven, naer het regt des oorlogs; doôn
Wie datter tegeſpreeckt; voorts, in een vuyle wagen,
Met lap en lor bekleet, hem als een ſtraet-ſchelm dragen:
En ſoo met roof belaen, door ſchelmery geſtroopt,
Een yder vlugtend voor ſijn' eygen vyand loopt.
Doch Artabazus, met de ſijn', en Griexe bende,
Naer [a] Parthiene ſigh vertreckend' heenwaerts wende.
Maer die, door Beſſus groot beloove, was vernoegt,
Sig by den Bactriaen, den derden dach, vervoegt;
Dewijlder nimandt haer, dan deſen ſchelm, begeerde.
En eyndlick, op dat oock den ſchijn 't geluck vermeerde,
Soo zijn, ten twedemael, des Koninx leên verknogt,
Met gulde ketens; vuyle ſletten opgeſogt,
Waer mee de wage digt van binne wierd beladen,
Op dat haer 't Koninx kleet, geſien, nooyt ſou verraden:
En voorts, op dat hy tog van nimant wierd bekent,
Een ongewoon geſpan ſijn raders heeft gement;
Van ver, doch ſcherp, vervolgt met ſnuggerige wagten.
Rey. ô Bittre doot, ghy doet ons gants in wee verſmagten!
ô Ramp! ô wee! ô wach! wy zijn bedorven! ach!
Rox. Waerom, ô Jupiter, u goddelick geſach,
Tot weêrwraeck van dit quaet, Verijlt is weg geſtoven?
Maer magm', ô Koningin, ſoo ſchelmſchen ſmaet wel loven
Van eyge krijgs-magt, tot hun Vorſt, door eedt, verpandt?
Syſig. Des krijgs-magt vlamt op prijs, in d'alderdroefſten ſtandt:

[a] Gedeelte van Parthia.

En

En agt geen' eet of eer wanneerder winſt te doen is.
Rox. Wie, die maer enigſints van hert en ſinne koen is:
En nimmer wiſt dat trouw ſijn eygen meeſter baet?
Syſig. Wanneer een hooftman naer de kroon ſijns meeſters ſtaet:
Niet ligter dan ſijn volck, door ſchijn, tot wraeck te wecken.
De leug', en veynſery den aenſlag ſoo bedecken,
Dat, wie niet overvlug van herſſenen ſig betoont:
Gelijck de vinck in 't net, al quinckend, wert gethroont.
Rox. Maer yder is bewuſt, wat gruwſam' ongelucken
Haer dreyge, die vervlouckt haer Vaderlant verdrucken.
Syſig. Om dat de trouw te ſwaer der Perſſche wierd gefnuyckt:
Heeft Beſſus [a] vremde magt tot deſe daet gebruyckt,
Want Bactr' het magtig ſpijt ſig voor den Perſch te buckke.
Want eer dat Ninus ſijn gebiet dorſt verder ruckke
Dan 't hoog' Aſſyria van outs bereycke kon;
En [b] Zoröaſtres voor ſijn ſterven overwon:
Heeft Bactriana ſtaêg haer' eygen Vorſt genoten.
Rox. In vrede wierd' een Vorſt, met magt wel weggeſtoten:
Maer 't brandenſt van den krijg ſulx nimmer heeft bedagt.
Syſig. In d'oorlog meeſt beſtaet eens krijgsmans grootſte magt:
Want Vrede doet hem ſtrax tot ſlaverny verwijcken.
Rox. Twedragtigheyt verſlint de ſterxte koninckrijcken,
Die 't magtig 's werelts ront ſijn leven heeft gedoogt.
Sy. Twedragtigheyt is't gunt, waer 't welck' een krijgs-man poogt:
Want onder twedragt valt gemeynlick veel te ſtropen.
Rox. Een buytekrijg te dier dit naermaels laet bekopen:
Want, dan de twedragt, niets den vyandt liver ſiet.
Sy. Die d'eygen' Oppermagt, nogh 't koninckliek gebiet
Een enklen ſier en ſchat: wat ſal die vyand vreſen?
Wie kanme groter, dan ſijn Vorſt, tot vyand weſen?
Rox. Heeft enen [c] vyandt ooyt een rijck te gront gebragt:
Wat ſulle twee dan doen: twee van gelijcke magt?
Sy. Die 't ſterxte, door verraet, ter neder heeft geſlagen:
Wat ſal den deſe naer een minder vyandt vragen?
Rox. Nooyt vroomheyt, door verraet, verſlagen is geweeſt:
Want nimmer Deugt was voor verradery bevreeſt.
Sy. Wat vroom was ſig terſtont van boosheyt af liet ſcheyden:

[a] Bactriaenſſche. [b] Koning der Bactrianen. [c] Gelijck den grooten Alexander.

Want boos geselschap dee de vroomheyt dick verleyden
Rox. De deugt oock in de straf des boosheyts veel bestaet:
Want die de deugt bemint de snode boosheyt haet.
Sysig Daer boosheyt meester is leyt deugt ter neêr gesegen.
En 't geen ter nedèr leyt nooyt regte straf kan plegen.
Rox. De Deugde wel geperst: doch nimmer wierd verdruckt.
Want dat den Hemel steunt, nooyt afgront weg en ruckt.
Sysig. Dien aen sijn eygen druck genoegsaem had te doogen:
Wat sal den deese naer de wraeck eens anders pogen?
Rox. Soo dan waeragtelick den Koning wierd verraên:
Is 't seeker oock met ons, en onsen staet gedaan.
Men mag ons nu voortaen wel ongeluckig hiten:
Want alle gonste, die wy nog ter tijt geniten,
Allenig om den wil des Koninx zijn geschiet.
Want door weldadigheyt, soo wel, dan swaer verdriet,
Een moedig vyant veel geluckig wierd verwonnen.
Sysig. Ons ongeluck, ô maegt, is huyden eerst begonnen:
Een wranger dorperheyt ons staêg te wagte staet.
Wy sage maer 't begin van 't nooyt gehoort verraat.
Maer nu, nu staet ons nog het laetste leet te wagten:
Waer door den Koning, van sijn' afgevalle magten,
Of door den Maçedoon rampsalig werd' ontzielt:
Of ('t geen nogh boser blijckt) van Bessus hant vernielt.

REY. SYSIGAMBIS. ROXANES.

Ghy, die den wijden hemel-boog
Verenigt, met een stralend' oog,
Gelijck een schim gaet omwaerts strijcken,
En gantschen wereltkloot bekijcken:
Sag ooyt ô Son, u hailig ligt
De droefheyt door medoogbre stralen;
Soo laet u goddelick gesigt.
Thans op den aerdboôm nederdalen!
Indien het vorstelick gesagh
In agtberheyt niet meer vermag
By, die den Koning zijn verbonden.
Maer, van den onderdaen geschonden,
Versmadlick wierd ter neêr getreên:

Wat

Wat heeftmen anders dan te wagten;
Dan, dat in aller ewigheên
Den mensch de Good' oock sal veragten?
Soo ver een koninck lick gebiet,
Het geen men daaglix hoort, en siet
In 't minst geen aensien kan bekomen
Van haer, die straf nogh weêrwraeck schromen:
Wie sal dan goddelicker eer
Den hoogen hemel doen, of spreken;
Wiens loutre magte nimmermeer,
Dan door 't geloof, wierd' aengekeken?
Een niwen reusestrijt de Goôn
Daer boven in den hoogsten throon;
Waer in sy selvs haer burgt aenranden:
Met alle magt, weêr staet voor handen.
Men siet, ô goddelicke Son,
Den groot' [a] Olympus alle dagen;
En [a] Ossa weêr op Pelion, [a]
Gelijck voorheen, met yver, dragen!
Maer soo Jupijn, door blixem-vlam,
Dien ruwen hoop het leve nam:
Soo [b] Python, door het onvert'sage
Van duysent pijle, wierd verslagen:
Soo [c] Niobe, dat barssche mensch,
Door uwe schigt, haer straf kost vinden;
Soo wil, ô Phœbus, naer ons wensch,
Die Vader moorders mee verslinden!

Sysig. Vergeefs men roept de Goden aen,
Die Persiis Rijcke tegestaen:
En, door gestadig' ongelucken,
Haer hemel hooge kroon verdrucken.
Waer 't ooyt hun welgeval geweest
Het hoge Babylon te sparen:
Nooyt was soo woedenden tempeest
Des krijgs, haer doodlick wedervaren.
Vergeefs men oock Apollo bidt,
Die midden in den hemel sit;

[a] Seer hoge bergen. [b] 't Serpent. [c] Tantalus dogter, Amphiones huysvrouw, en Koninginne van Theben.

 Daer

Daer Jupiter het al doet beven:
En sidderend naer sijn wette leven.
Want soo Saturindes sijn Soon [a]
Den aerdboôm tot een erfdeel stelden:
Geen Phœbus ooyt den Macedoon
De staf des werelts sal ontwelden.
Soo Venus, Delius, nogh Mars,
Hoe magtig, moedig, buldrend, barsch,
En brandend sy ten oorlog baerden,
De stat van Ilium bewaerden:
Hoe sal Apollo dan alleen
Het magtigst Rijck des werelts voorstaen:
Nu Grieck, en Ongrieck, onder een,
Met d'Asiaenschen Scepter doorgaen.
Rox. Tot wien, ô Koningin, tot wien
Wy trostelose beter vliên
Dan tot den throon van 't Alvermogen;
Daer boven in den hoogsten Hogen?
Geluck, nog kragt, nogh breyn, nogh moet
Ons meerder (nu voorby) kan baten:
Want mensch, en staet, en goet, en bloet
Te saem' ons droevig heeft verlaten.
Die nu de goddelicke magt
In tijde van 't gevaer veragt:
En van de vremd' en bloet genoten
(Dewijl 't hem alles heeft verstoten)
Geen hulp, nogh troost, nogh luck verbeyt:
Wat kan die selvs tot troost bedriven?
Moet sulck een niet in ewigheyt
(Gesien hy 't is) verstote blijven?
Al schijne nu de Gode mee
In sulcken tomelosen zee
Van ramp' (om dat wy troost verbeyden)
Ons onversoenlick afgescheyden:
Gedenck dat schijn bedriegt: en schoon
In waerheyt ons de Goôn verlaten;
Dat haren welverdienden hoon
Ons daerom ewig niet sal haten.

[a] Alexander.

VIERDEN HANDEL.

ARCHELAUS. XENOPHILUS. SYSIGAMBIS. ROXANES. REY.

DOorlugte Koningin, van godlick voorgeſlagt
Geſprote: die den Vorſt [a] ter werelt hebt gebragt,
Op welckers donderſtem den gantſchen aerdboôm ſtomſtaet;
Van daer den Oçeaen ſijn woeſte bergen omgaet,
En gulde ſtartoorts lanx den ligten hemel blaeckt;
Vergeeft ons, dat wy thans, in 't geen' u grootheyt raeckt,
Vrymoedig hier beſtaen u goetheyt t'overladen.
Wy buyge voor den throon der godender genade
Van dijne deugden: en verſoecken, op het ſpoor
Der naewe nootdruft, kort geduldelick gehoor;
Om alle misſlag, door voorſigtigheyt, t'ondecken.
Xe. Soo moet u grote naem tot aen 't geſtarnte ſtrecken,
Als waerlick onſen trooſt, in all' opregtigheên,
Tot nootdruft van den ſtaet, en 't bloejenſt' algemeen
Gedye ſal: de Goôn ten hoogſten trans geſeten,
ô Grootſte Koningin, getuygen ons geweten.
Sy. Hoe kan een volgepropt gemoet, dat ſwanger gaet
Van vrugtbrê droefheyt, dat den nugtren dageraet,
Als trooſtloos, ſchrome moet, en 't minſt gerep doet ſneven,
Sig nimmer tot gehoor in ewigheyt begeven?
Ghy, die naer 't leven haeckt; haer ſlaverny bemint:
En in rampſaligheyt u trooſt, en welvaert vint:
U dient verligting van ſoôn eyndeloos verſwaren.
Maer my, mijn is te bittr' een droefheyt wedervaren,
Dan dat voor 't alderlaetſt, in ſulcken naren ſtaet,
Ick 't oor ſou lenen aen een nooyt gehoort verraet;
En naer mijn Koninck ooyt een uyr te wille leven.
ô Neen! dees' agtbrê ziel ſijn krooſt ſoeckt naer te ſtreven,
Waer dat het nootloth bey van vreugd', en ramp ſal zijn:
Voornamelick dewijl den Oppervoogt Jupijn
Den Perſiaenſchen ſtaf verwijdert heeft verſtoten.
Want t'ſedert dat het bloet der troutſte druckgenoten,

[a] Darius.

De pronck der helden, door Bellonaes glimmend ſtael
Vergote wierd' : en dat d'onſterffelicke prael
Van 't hoog' Aſſyria ter neder is gekloncken :
Van doen heeft Jupiter een ander 't Rijck geſchoncken.
Al lang genoeg de Goôn tot wulpſche ſmaet geleeft.

Ar. Doorlugte Koningin, hy, die den Scepter geeft,
Aen wien 't hem luſt : die 't al op 't ſwencke kan verbaſen :
En alles watter leeft de ziel heeft ingeblaſen :
Niets voor ſig nam ten waer' oock daadlick uytgeregt.
Want die, door allemagt, de grootſte wercke ſlegt,
Die van natuer in 't ligt ter werelt zijn verreſen :
Dien moet het alles, watter leeft, gehoorſaem weſen.
Het leven heeft de menſch van Godt ; niet om de doot :
Maer om te leven, dat een ygelick de noot
Van ſterve vil te beurt : om d'opgeblaſentheden,
En dwaſe pogluſt, en godslaſterende reden
Der trotſche wreedaerts, wierd' uyt nootdruft voorgebragt.
Want t'ſedert d'hovaerdy van Japetus geſlagt, [a]
Door divery ſig ſelvs by Gode wou gelijcken ;
Den ſtouten menſch de zee met balcke door ging ſtrijcken :
En ſulx Saturnides tot in ſijn boeſem ſpeet :
Den ſnellen blixem van den hogen hemel ſmeet ;
Liet hete koorts', en vlam des Oorlogs nederdalen ;
Den menſch', en 't ſtomme vee met ſmettend vuer beſtralen ;
En kruyde, boomgewas, en velde dorre deed.
Van doen af quam de doot, ons alderlaetſte leet,
De wijde werelt door, en wederdoor te ſweven :
En heeft wat adem ſchept ſijn ſterfdach voorgeſchreven.

Syſig. Soo dan wat leve voet genootſaeckt ſterve ſal ;
Wat wederhout voort'aen mijn jammerend geval,
En ſtercke vuyſt de ziel, door 't klinckend ſtael t'ontladen
Van alle ſorg' : en in ſijn eyge bloet te baden ?

Ar. Nooyt beeſt, ô Koningin, ſoo ſchendig ſigh verliep ;
'k Laet ſtaen een ſinnig menſch. want dien het dootloth ſchiep :
Sulx, tot beloning van de Deugt, of moetwil ſtelde.
Want hy, die 't alles ſiet, geregtig ſal vergelden,
Na dat een yder goet, of quaet heeft naer geſtreeft.
Want alhoewel ons vleeſch alleen maer tijdigh leeft :

[a] Prometheus.

De ziel kan egter in der ewigheyt niet ſterven.
Dies deeſe, naer ons doot, of prijs, of ſtraf ſal werven.
Die dan alleen, tot dienſt der Good' het leve voet:
Sijn vryheyt, door de doot, van haer oock werve moet;
Om, als een vlugteling, ſijn meeſter niet t'ontlopen.
Want nimmer ſlaef ſigh vry, dan van ſijn' Heer, koſt kopen:
Dewijl hy 't vaſt beſit, door 't vlugte, nooyt ontvliet.
Syſig. Te byſter ſtraf ghy tergt mijn blakerend verdriet.
Want in geval geen menſch ſijn levens uyr mag ſtoren;
Soo ben ick 't ſnoodſte, dat ter werelt wierd geboren.
Ar. Doorlugte Koningin, al 't ongeluckigſt quaet
Allenig in 't gevoel der waenders glat beſtaet;
't Gevoel, naer 's Hemels wil. Indien 't den Heer der heren
Geluſt had 't wiſch gevoel van 't quaet in goet te keren:
Sou 't ongeluck geluck, en vreugt nu droef heyt zijn.
Doch nademael ſijn wil een averexen ſchijn
Van alles, voor 't gevoel, heeft wettigſt uytgeleſen:
Soo moet nu 't pijnig droef, en 't vreugdigh blijtſchap weſen.
Maer alles egter is niet droef, wat droef gelijckt:
Want waerheyt niet uyt ſchijn, maer uyt het dadig blijckt.
Wat vorders waer is, wert uyt reedlickheyt bevonden.
De reedlickheyt beruſt in 't keurlick ondergronden
Des nugtren breyns, 't welck door geen lijde wert vervoert:
Want vreugd', of ramp 't gevoel, met ſijdigheyt, beroert.
Dies kan vertrooſting van een droef gemoet niet baten:
Nog imant ſig op 't woort eêns vreugde-ziels verlaten.
Wat ſtof u naer gepeys voort'aen bedwelmt verweckt:
Alleen maer 't quynend' hert tot ſwaerder droefheyt ſtreckt.
Dies kome wy bedaert dan voor u glants geſtreken,
Om welgewenſten trooſt, tot baet des drux, te ſpreken.
Rox. Wat trooſt, wat hulp, wat baet het welbedaert gemoet
Sijn leve dage kan verſinne: daer een vloet
Van ongeluck, en ſchrick, en kommer aen kompt bruyſen:
En al ſijn golven, als met opgeruckte ſluyſen,
Van ſtercke ſtromen ſoo vermeetlick vlige doet;
Dat alles in een zee des drux verdrencke moet?
Veel kan het ſterck gemoet in tijt van noot verdragen.

Maer als een worstel-storm, met bulderende vlagen,
Geduyrig aen, van tijt tot tijt, nog selder baert:
Geen Helt, die dan de moet al teffens niet ontvaert.
Xen. Manhaftige Prinçes, al, dien u swarigheden
Ontkenne, zijn berooft van kennis, of van reden.
Want nimant soo verstockt van mededoog' of weet,
Dat ramp op ramp, en druck op druck, en leet op leet,
Darius pragtig Hoff te straf is wedervaren.
Jaa nimant sonder traen sig selve kan bedaren:
Wanneer hy 't ongeluck van sulcken staet bespeurt.
Geen mensch dit loçhent. Al de werelt sit en treurt:
En tegens 't ongeloof te kragtig geeft getuygen.
Dies salmen oock u rouw vermindre, nog verbuyge:
Doch dit, tot swaerder waeg van reên, erkenne; dat
Hoe groter 't ongeluck sig toont, hoe dieper schat,
Tot nootdruft van den troost ons dringend' aen sal manen:
Om onse droef heyt mee te mengen in u tranen.
Geen welgewenster stant den konincklicken staet
Soo deftig sag te prijck, dan in een droef gelaet.
't Misstont nooyt schoonheyt in vuyr van rouw te blaken.
De rijpste wijsheyt woont in kommerlicke saken.
Nooyt Phœbus braver toon zijn 's harps gewenst geniet,
Dan onder 't singe van een overtreurigh liet.
De grootste Gode-magt sig toont by 't anxtig klagen:
Want vreef' heeft aldereerst de Godtheyt op doen dagen.
Dat meer is; 't naer gesugt den mensch van 't ongevoel
Gescheyde toont. De sorg, den duystren jammerpoel,
En 't moeylixt' ongeval, Ulysses naergevloden,
Hem, met * Alcides, voert ten Throon, by d'opperGoden.
Jaa vreugde sagmen nooyt volmaeckter, dan naer 't leet.
Want even als de Son, met droevig roest bekleet,
Sijn blinckend' hooft daer naer te klaerder uyt laet breken:
Soo schijnt de vreugt, wanneer de droef heyt is verstreken.
Sy. Gaa voort mijn soon: jaa soo, soo sal u troost ons hert
Verquickk', en ziel versterckk' in d'alderbangste smert;
Want droef heyt ons gemoet alleen nu kan vermaken.
Hoogwijse Koningin wie dat het hailig baken

* Hercules.

Der goddelicke deught, uyt ware droefheyt ſag:
Haer meer beminde, dan de ſtrale van den dach.
Wat hoortmen Jupiter voor ongeluck niet lijden;
Al eer, in wederwraeck, naer langh verloop der tijden,
Hy ſijnen [a] Vader, uyt het Koninckliek gebiet
Der hele werelt, door manhaftigheyt, verſtiet?
Wat laſter moſt wel eer Caliſto niet gedogen;
Doen Junoos ongedult, in raſerny vervlogen,
Haer in een Berenhuyt verſtack: en eygen Soon [b]
In 't boſch verleyden, om ſijn moeders ziel te doôn;
Aleer haer ſchoon geſtarnt', in 't Noorden uytgevloden,
Onſterflick wierd geplaetſt: doch 't waterbaên verboden?
Hoe ſagmen Jaſon, naer Æëthes Rijck, den ſtroom
Der vremde golven, in een uytgeholden boom,
Niet ſonder groot gevaer, de eerſten overſwiren:
En tegens 't ſchor gebrul der ſtoterige ſtiren
Stantvaſtig blijven; en haer vlammend vuer geſpoeg
Niet min veragte, dan het ſpanne voor de ploeg?
Voorts, met eenen halven rots, dien wreden hoop Soldaten
Ter aerde bonſen; in den Tartar nederlaten;
Den ſluymerloſen draeck beſweren, tot de ruſt
Sijn yverig wake, door den ſlaep, hadd' uytgebluſt:
En ſoo ten laetſten eerſt het Phryxys vlies verkrijgen?
Maer ſoud' ick 't droef geval van Ledaes vrugt niet ſwijgen,
Van vrouw Latona, nog van Perſius, nog Alcmeen,
Nog Ganimedes, nog van Iö, nog al 't geen
Van Arethuſaes vreeſ', of Bacchus wert geſproken:
Eer ſagm', ô Koningin, uw' oge toegeloken,
En 't brandend Sonne-ligt weêr op, en onder gaen;
Alvorens dat ick half mijn reden had gedaen.
Doch dit alleen voor 't laetſt wilt weten; dat de Goden,
De Reden, en de Deugt een yder heeft geboden,
Wie dat een ſtâge vreugd', hier naermaels krijgе ſouw:
Haer nooyt te werve, dan in eyndeloſen rouw.
Want ſiet hoe ſal den menſch naer hoger rijckdom tragten,
Indien hy 't al beſit, wat wenſſchend valt te wagten?
Soo lang 't gemoet op aerd' een ſtâge vreugt geniet:

[a] Saturnus. [b] Arcas.

 Gedenckt

Gedenckt het ligt gepeys niet hoger, dan het siet,
Want overgroot geluck de Godtheyt doet vergeten.
Dies dan de wijsheyt, op den hoogsten Throon geseten,
Gewilt heeft; dat geen mensch sijn goddelick geluck
Geniete sou, dan door een eyndeloosen druck;
Op dat hy nooyt vervremt de Godtheyt sou versaken:
Maer 't aldersaligst' in den hoogsten hemel raken.
Rox. Indien u 't wisch gevoel gedoge deed', hoe wrang
Een droevig ongeluck, en onuytspreecklick bang
Des Koninx rampe dit gemoet van een doen breken:
Ghy soud soo troostig van ons ongeval niet spreken.
Maer nademael 't Geluck u Vorst, in al sijn doen;
En u dienvolgend' oock verheugt schijnt naer te spoên:
Soo streckt ons lijd' alleen de blijtschap tot genoegen.
Ar. Roemwaerdige Princes, de ziel, die sonder wroegen
Eens anders droefheyt tot hunn' eyge blijtschap duyd',
Is waerdig, dat de doot haer staende voets besluyt.
Sy dwale, die den Grieck, met sulcken quael, betigten.
Want eerder sal Jupijn voor al de Gode swigten;
De snuggerige Son van loop te rugge treên:
En steyle golve van de tomeloose zeen
[a] Den alderhoogsten top van Helicon bevogten:
Dan dat men dit gemoet sal winne, door sijn togten.
Dien anders oordeelt doet mijn' eerlickheyt te kort.
Want hy, die 't hailig Regt door deese sinne stort,
En stale weth' in dit geweten heeft getogen,
(Niets doet, dan 't geen ghy van een ander wilt gedogen)
Getuyge kan, hoe seer mijn ziel geveynstheyt haet.
Rox. Toond' ooyt het naeuw gemoet een mannelick gelaet,
Daer mededoge 't hert de zieltogt dee verdriten?
Want most men ooyt verdriet, door tranenvogt, begiten:
Was't huyde nu den rouw tot aen de starre stijgt.
Ar. Grootmagtige Princes, al die naer droefheyt hijgt:
Haer in de soetste vreugt des werelts mag bekomen.
Want wie sig voor 't gevaer, niet pijnt, des drux te schromen:
Sijn klagte stort wanneer 't sijn swaer gewete lust.
Maer dien in tegendeel sig nooyt tot kerme rust,

[a] Parnassus, daer Deuralion met Pyrrha sijn huysvrouw (terwijl anders de zee den gehelen aerdbodem bedeckte) ten laetsten is aengelandet.

Schiep nimmer in geween ſijn daeglyx welbehagen.
Want alhoewel voort'aen het gantſche Suſaes hof
Op 't klage wedergalmt: het heeft tot klage ſtof:
'k Bekent; maer niet om dat haer Koning wierd gevangen.
Rox. Wat kan een vyant van den hemel, meer verlangen,
Dan dat ſijn tegendeel, ſodanig its gebeurt?
Ar. Verlange? neen Princes, een moedigh vyant treurt,
Wanneer hy ſulck geval niet van ſijn vrint mag wreken.
Ick ſal allenig nu van onſen Vorſt maer ſpreken:
Want deſen weet ick, dat geen grondeloſer druck
Genite kan, dan in Darius ongeluck.
Want daerom, dat hem nooyt ſijn vyant mogt verheren,
Wanneer hy moedig ſig ten ſtrijt liet wederkeren:
Soo moſt ſijn eyge volck, ſijn vrinde, door verraet,
Ter middernagt, alleen hem, ſonder toeverlaet,
Verbaſtert, en verdoemt, met kragt ſijn' hals doen buygen.
Want anders dit geſigt hier levend ſal getuygen,
Dat nooyt Gradirus ſtael geſchroomder ſlage klonck,
Dan daer Darius op ſijn gulden wage blonck.
Want ingeval al 't heyr ſoo manlick had geſtreden;
En yder een ſijn plaets naer waerde doen bekleden,
Gelijck geduerigh hy den Scepter heeft geſwaeyt:
Geen twijffel, of 't Geluck al lang was omgedraeyt.
Maer ſie; die by geen ſtael ſijns vyants om koſt komen;
Wiens meer dan mannemoet nooyt Helt voor 't ſpits ſag ſchromen;
En welckers yver door geen' arbeyt wierd verkragt:
Die ſagmen egter, of verraedlick omgebragt,
Of haren eygen doot, in 't matte bedde ſterven.
Doch wie 't niet ſchoonder acht, ſijn ziel in 't bloet te verven:
En al de werelt door onſterflick groot van lof
Te ſweev', als ſonder naem te duycken onder 't ſtof?
Neem Ninus, Belus ſoon, tot voorbeelt: want doen deſe
Van yder wierd geſchroomt, doch nimant God te vreſe;
Om dat nooyt blickrend ſtael ſijn grootsheyt bove ſworf:
Op 't laetſten egter, door verraet, [a] onſterflick ſtorf.
Soo ſeytmen Hercules het leve mee t'ontbinden;
In 't ſchricklick Neſſus bloet ſijn wrede doot te vinden;

[a] Van Semiramis.

Van Dejanira ſelvs den tabbert toegeregt,
Aen welckers voeringh vel, en vleeſch bleef vaſt gehegt:
En ſoo door 't vlammend vuer, ten hemel opgetogen.
Dus wierd' Æacides verradig mee bedrogen;
Doen Alexanders [a] ſchigt van Phœbus regtgeroert,
Hem, onder aen ſijn voet, de ziel heeft weg gevoert:
En, door de ſchoonheyt van Polyxena verwonnen.
Jaa 't magtig Ilium, tien jaren ongeſchonnen,
En van het Griex gewelt, nog d'ongeloof b're magt
Van duyſent kilen, nog het godlick groot geſlagt
Des Donderaers vernielt, (ten prael van alle Landen)
Moſt eyndlick, door 't bedrog eêns houten paerts, verbranden.
Sie daer den uytganck van een Volck by Goôn vermaert:
Wiens naem, ſoo lang Neptuyn ſijn diepen kolck bewaert,
En ſtarren aen de logt ſtaen tintelen, en gloren,
Den aerdboôm ewiglick tot loff, en eer ſal horen.

Syſig. Mijn Soon, koſt u geſigt in 't binnenſt van 't gemoet
Maer ſien, wat liefde daer een droeve moeder voet:
Ghy ſoud nu regtevoort, ſoo vremden loff der Helden,
Door laſterlick verraet des doods verſtickt, niet melden.

Ar. Stantvaſte Koningin, vertrouw niet, dat de doot
Den ſtâgen adem van u grootſten Soon beſloot:
Want onſen Koning, met een ſonderling vermogen,
Den ſchelmſen Bactriaen [b], in ſpoet, is naergetogen;
Om ſulcken ſchantvleck, door een welverdiende ſtraff,
Alleen u Vorſt ten ſoen, te morſtle doen tot kaff.
En quamp hem 't wiſch Geluck ſijn leve naergeſtreken:
Geen vrees: hy ſal te regt ſodanig ſtuck wel wreken.
Dat meer is; Beſſus heeft het gantſch verraet beſtaen,
Om 't dierb're Koninx lijff, wel vaſt gekluyſtert, aen
Den grooten Macedoon, op hoop van danck, te ſchencken.

Syſig. ô Gode, wilt in tijts ons huyde togh bedencken:
Want draegt ghy nu geen ſorg voor Perſys hoogſten Throon;
Soo zijn wy lijveloos, en ſterve duyſent doôn.

[a] Paris. [b] Beſſus.

REY.

Rey.

Die 't eerst gegloor der Sonnestralen,
Wanneer de goddelicke Maegt [a]
Uyt 's Hemels hoogte neêr quam dalen,
Bekeeck van daer den dach verdaegt;
En sag een onderling geniten
Van alles, vol, en onbevreest:
Dien magmen regt geluckig hiten,
Heef anders ooyt Geluck geweest.
Doen hadmen kouw, nog storm te schromen,
Nogh vuyr, nogh haestelicke doot:
Want Zephyrus, door alle bomen,
Sijn' aengename koelte schoot.
Een stâge Lente was op aerde,
Met bloem', en vrugt', en oost gelaên:
Die 't jeugdig groen van selver baerden,
En swanger ging van weeldrig graen.
Geen mensch des morgens vroeg, in 't kriken
Des nugtren dageraets, its kon
Dan nectar, tijm, en honig riken,
Het geen' hy versch op bladre von:
En dronck den Ambrosijn uyt beke
Van Kristallijne glants: en schonck,
Uyt vlite, die in 't zeeschuym breken,
Een frisschen [b] Ariuschen dronck.
Men hoorde nooyt trompette steke.
Men kende burgte, nog Kasteel.
Men wist van straff, nog twist te spreken.
Genoege was doen meer als veel.
Nooyt Scepter-sugt het hert beroerde,
Nog wellust naer een 's anders schat:
Want nimant swaert, nogh oorlog voerde,
Daer 't al gerust in Vreede sat.
Dit alles egter is verstreken.
Want 't sedert dat, het hert beroert

[a] Astræa [b] Van de lantstreeck des eylants Chios: daer de alderbeste wijn van geheel Grieckenlant gewonne wert.

Met

Met ſorg', en girige gebreken ;
Den menſch tot boosheyt wierd vervoert ;
Aſtræa mee ter hoogſter tinne
Des hemels laetſt' is weêr gekeert :
Van doen af ſagmen niets verſinne
Dan 't geen de ziel, en lighaem deert.

VYFDEN HANDEL.

POLYSTRATUS. SYSIGAMBIS. ROXANES. ARCHELAUS. XENOPHILUS. REY.

MAer 'k ſie de Koningin daer ſelver aengetreden.
Sy. Van waer u kompſt, ſoldaet? *Pol*. Mijn kompſt vol rouwigheden,
ô Koninginn' is van den groten Maçedoon.
Sy. Laet hore dan. *Pol*. Den Vorſt van Perſia. *Sy*. Mijn Soon?
Pol. Ja deſen Koning. *Sy*. Wat? *Pol*. Gelaten heeft. *Sy*. Sijn leven?
Pol. Dit ligt hem t'alderlaetſt den laetſten ſnick ſag geven.
Sy. Hoe! geven? *Pol*. Dijnen Soon, Darius is vermoort.
Sy. Wat menſch heeft van Barbaer ſulck ſchelmſtuck ooyt gehoort?
Ach ach ach ach! *Rox*. Vertel van voor tot agter
Soo gruwelick beſtaen van onſen koning-ſlagter:
Vertel, ô Maçedoon, vertel die ſchelmſche daet.
Want in rampſaligheyt mijn ziel ten hemel gaet.
Pol. En dits de reed' alleen, om wien ick ben geſonden.
Ar. Vertel dan: dat wy mee ſoo ſwaren ſlag doorgronden.
Pol. Soo dra den Griexen Vorſt de tyding' had verſtaen
Dat van Ecbatana den Perſch was weggegaen
Den togt naer Media verlaet: neemt nieuw behagen
Haer anxtig vlugtend' heyr op 't ſpoedigſt naer te jagen.
Doch onderweeg verneemt het dodelick gevaer
Haers Koninx. dies terſtont den Leger-amptenaer
Vergare doet; leeft raet; de legers voort laet ſcheren:
En ſnagts ſoo wel als daegs, tot Dara toe, marçeren,
Te Dara, daer voorheen Darius was verraên.
Doch nademael hier ruſt ontbrack: van ſtonden aen
Ses duyſent ruyters uyt den helen hoop vergaêrde;
Voegt ſes mael hondert van Dragonners by de paerde,

Wanneer ootmoedig hem een loutren hoop ontmoet
Van overlopers, die, met d'aldervlugste spoet,
Een toepat wesen om den vyant t'onderhalen,
Op haer geleyd' omtrent het eerste Sonnedalen,
Om koelheyts halve, mars laet blasen: en beveelt
Het ovrig volck, soo rasch het kan, in vier verdeelt,
Hem t'agtervolgen; spoeyt een magtig eynd der wegen
Doe Drost [a] Brocubelus ons vlugtig mee compt tegen:
Op welkers raet hy 't paert met vlugge spore boort,
Tot datmen 't morrhe van den Persch heeft aengehoort:
En, weynig stil gestaen, haer benden selvs bekeken.
Maer hy, dus onversiens verrast, zijn doorgestreken,
Aleer te degen eens ons' heyrmagt was besien.
Waer dat de vrees' en hoop hun leyden, heenwaerts vliên
Schoon vijfmael hondert van de ruyters staende bleven,
Onseker wat haer best; of vlugt, of slag te geven?
Doch onsen Vorst soo rasch haer schromen niet aenschout:
Of seynt Nicanor [b], dat hy 't vlugtig wederhout,
En drimael duysent van die stanthield' om doet komen;
De rest, gelijck het wit, vol dodelicke schromen,
Of hier of daer verjaegt, terwijl hy toornig riep;
Dat nimant sig voortaen in 't moorde weer verliep.
Dus dan de leger-magt des vyands overwonnen:
Een yder naer 't gespan des Koninx is versonnen,
Als geen der slaven wist waer dat Darius school.
En doe de Griexe Vorst een weynig rust bevool:
En 't afgeronne volck de schaterende wijken
Van 't ruyme velt wel naeuw, met yver, door liep kijken:
En dorstend my 't geval een klare bornput schonck:
En 't killig water, uyt dien ruyters [c] beker dronck;
Besag oock juyst van ver veel pijlen uytwaerts steken
In paerde ribbens, die van bangigheyt besweken.
En doen ick naerder aen haer vuyle raders quam,
Het halv' nogh levend lijff eens stervend mensch vernam:
Den baert en hair van bloet geklist: de stem gebroken:
Het lighaem heen en weêr, met schigte, doorgestoken:
't Gesigt vol droeve smert: en klêre, rom en tom,

[a] Mazæus Soon, Drost eertijts van Syria. [b] Parmenions Soon. [c] Helm.

Ver-

Verſtijft, en vuyl befremt met dodig bloet en grom;
Waer van de wage mee ſwart-ſlymig was bedropen.
Dus lag hier Perſys Pronck en Prael in een gekropen.
Maer doe my, by geval, een Perſiaen den bron,
Van d'eyge rilling, daer dit jamrend monſter ſton
Geweſen had: en voorts ſijn Koninck aengeſproken:
Heeft d'Aſiaenſchen Vorſt aldus ſijn mont ontloken;
Den trooſt van 't ſwaer geval, waer in mijn lijde ſteeckt,
Is deeſe, dat de tong ſijn laetſte woorde ſpreeckt
Voor hem, die 't klaer begrip een ander kan verklaren,
En nooyt mijn laetſte ſtem vergeeffs ſal heen doen varen,
Dit dan in mijnen naem den groten Maçedoon
Wil melden; dat op hem mijn Koninckliche Kroon,
En gulde ſtaff verſterft voor ſchulden boven maten,
Van wiens ick ſchuldenaer mijn leven ſal verlaten.
Danck heb ſijn heerlickheyt en goddelick gemoet,
Dat aen de Koningin mijn Moeder, Vrouw', en bloet
Soo grote weldaên onophoudelick heeft ontſloten;
Want deſe 't leven, en haer oude gloor genoten,
Daer mijn in tegendeel dit alles is verkragt
Van vrunden, welckers eer, en levend ligt, en magt,
Noch pralend' op mijn Throon mildadig heb geſchoncken.
't Is Beſſus, die mijn' eer ter aerden heeft gekloncken,
Doen Alexanders ſpoed hem onverwacht verſcheen,
't Is Beſſus welkers eer, en eedt, en pligt verdween,
Wanneer hy my, ſijn Vorſt, met kragt, tot vliên, wou perſſchen.
De grote Goden mijn geheugnis nogh ververſſchen;
Hoe ſeer ick doen haer wraeck, veel klaerder dan den dach,
Ten prael der Griexe trouw, tot trooſt, voor oge ſagh:
Als ſelvs de bleke doot haer ſchoonder liet vertonen,
Dan 't eervergete roth der Moorders by te wonen.
Dus was mijn opſet dan: dus ſprack ick overluyt:
Eer deſen hangebaſt, dien goddeloſen guyt,
Mijn lighaem door en door met pijlen heeft geſchoten;
Twee dienaers morſch ter doot van boveneer geſtoten:
En ſtomme paerden door haer ribben heen geboort.
Xe. Wat menſch heeft ſulcken ſlag van tygers ooyt gehoort?

Po. Soo

Po. Soo ſprack den Koninck: en hervatte dus ſijn reden;
De wraeck van deeſe quael, in aller eewigheden
Nooyt meer gehoort, beveel ick aen den Griexen Heer:
En hoop, om mijnen 't wil, en ſijn', hy nimmermeer,
Tot voorbeelt van den Vorſt, ſulck ſchelmſtuck ſal bedecken:
Want ſtraff des Koninx-moort tot eer, en hail ſal ſtrecken.
By welck' ick 't gants gebiet des wijden werelts gon.
Hier brack ſijn nare ſtem, die, flaeuw, niet verder kon.
Xe. Iſt mooglick? kan Iupijn ſoo ſchelmſen ſmaet gedogen?
Po. Hoewel de ſtem, geen ziel is egter weg gevlogen.
Want doe ſijn matte tong 't geluyt had opgeſchorſt:
Geboot hy ſonder ſpraeck te drincke, voor den dorſt.
Dies dan den dranck geſchept, gebragt, en ingenomen:
De ſpraeck hem korts daer aen aldus is weêr gekomen;
Soldaet (mijn aengeſien) gedenckt, dat wie ghy zijt,
My dit tot d'alderlaetſt', en grootſte ſmert gedijt,
Dat dees' u groote gonſt ick nimmer kan belonen.
Maer neen u Vorſt ſal 't doen: de Goôn, die bove wonen,
Voor al ſijn vrindlickheyt en trouw' aen 't mijn betoont,
Hem ſulle lonen, als hy ſelvs ten hemel woont.
Dit eenig Koninx pant van trouw' hem weêr wilt geven.
Sijn' regterhant my gaff: en eynde dus ſijn leven.
Rox. ô Doot, ô droeve doot! waer blijft u felle ſchigt,
Die voorts, van ſtonden aen dit leve voedend ligt;
Met ſijnen Vader nu niet ſchielick weg kent roven?
Po. Soo drae de ſnuggre ziel des Vorſt was weg geſtoven,
En onſen Prins de weet van 't ſchelmſtuck had verſtaen:
Is ſelver, tot aen 't lijck, bedruckt te voet, gegaen.
En ſoo medogend daer dit onhail heeft bekreten,
Dat nimant, ſonder traen, ſijn droeff heyt aff kon meten.
Den purpren mantel ſtrax van 't eyge lighaem treckt:
En daer de dode romp des Koninx mee bedeckt;
Geeft laſt van ſtonden aen ſijn wonden aff te waſſen;
Met overſchone reuck van dierbaer' olyplaſſen
Te ſalven: en hem voorts op beddens neêr te ſlaen.
Steeckt ſelvs een hant aen 't werck: en noemt hem niet voortaen
Dan Vader. Weent, en tortſt, op netgemaeckte raders,

't Gebalsemt lighaem: en verdoemt de Vorst-verraders
Voor duysent duyvels, in den onderaertschen poel.
Sie daer de wage van het lijfloos ongevoel
Des Koninx, welkers ziel van 't dode riff ontbonden,
Ten hemel sweeft: doch 't lijf, met spoet, hier afgesonden.

Rox. Zijn dit, soo menigmael vermelt,
U lang beloofde Koninx magten,
Daer al ons' hoop was op gestelt,
En die wy nagt en dach verwagten?
ô Vader most u donckre doot
Ons dus, in plaets van troost, verschricken,
En, in den alderdroeftsten noot,
Elendig nog van rouw doen sticken?
Wel magm' ô doot, u felle slag
Met reden' onregtvaerdig noemen,
En dit u grondeloos gesagh
Geregtig selvs ter doot verdoemen:
Terwijl u vreesselicke magt,
Voor 't sterf-uyr van den Vorst, ons allen
Niet eerst ter ziel' heeft omgebragt;
En in Avernus schoot doen vallen!
Door dese, doe Darius toon
Ontsaglick alles oversweefde:
Voor wiens, gelijck 't gebrul der Goôn,
De mensch', al dondrend', siddrend beefde:
En saag' hem wondrens waert te prijck
Daer bove naer sijn Seetel streven,
Van grootheyt nergens sijn 's gelijck:
Doen was het aengenaem te leven.
Doe waegden 't al wat leve voet
Op 't kicke van den dappren Koning,
En boog, met neergeneygt gemoet,
Voor 't glinstre van sijn goude kroning:
En, doen als 't gegalm der sael
Van Susa brommend mag getuygen,
En, als voor Good' ons altemael,
Soo sagm' al 't volck sig nederbuygen.

Geen

Geen Vorst, hoe magtig van gebier,
En brallend' op sijn gulde thronen:
Geen Koning, die sijn Scepter niet
Liet buyge voor Darius Thronen:
Wat volckrijck Lant, in trots geprag
De nedergaende Son mogt kijcken,
Of silvren dageraet besag;
't Most voor den Persch sijn vlagge strijcken.
Maer nu dit Goddelick geslagt,
Dien Heersscher van het klaer Europen,
En 't pragtig Asia, de kragt
Des levens schielijck is ontslopen:
Dewijl soo groten Prins van gloor
En raet onnosel is gestorven,
En Deugt met hem haer glants verloor;
Nu zijn wy troosteloos bedorven.
Den schijn ons dwaeslick heeft [redacted]
En veel te jammerlick bedrogen:
Want siet wy steund' op manlickheyt
Des Koninx, welkers geest vervlogen,
In 't sterxte van sijn jaergetal
Den Vorstelicken toom liet varen;
Terwijl een droevig ongeval
Hem troff in 't fortste van sijn jaren.
De sorg voor 't waerdig Vaderlandt,
En gulde Vryheyt t'onderschragen:
De Goetheyt selvs by 't rijp verstant,
En vlijt om Vrede naer te jagen:
Het vail en ongeveynst gemoet,
En trouw door regte Deugt verworven
Op huyde, nevens 't Koninx bloet,
Den doot der schigten is gestorven.
Gestorve? neen, maer schelmen vermoort
Van 't naeste bloet, en eyge vrinden;
Verradig in sijn druck versmoort:
En (ach wat kanmen snoder vinden?)
Met ketens romentom beknelt;

Sijn koninckclicke schat ontstolen;
In duysent doôn ter neêr gevelt:
En in een vuyle kar verholen.
Mogt ooyt een godvergeten fiel,
ô Gode, swaerder slag bedencken
Dan sulcken deugtberoemden ziel
Sijns Koninx totter doot te krencken?
Hoe kost een tijger wrauger quaet
En wreetheyt, tot verderf, beginnen?
Wat konmen goddeloser smaet
Sijn leve dage togh versinnen?
't Verginck alsoo den Griexen Heer [a]
Voor Troijens onverwinbrê vesten,
Naer Chryses [b] bidde, nimmermeer:
Doe Phœbus sijn verborge pesten
Den Danaër uyt pijle schoot
Van silvre glants; maer sterck van kragten:
Die nege dage totter doot
d'Achivers deên van brandt versmagten.

PHOEBUS.

Schep moet ô maegt! want siet hier kompt hy selvs beneên,
Die Chryses, d'oudeman, en wigchelaer, verhoorden:
En, volgens 't wenssche van sijn dringende gebeên,
Den godvergeten Grieck in pest en brandt versmoorden.
Ick hebb' u droefheyt gants medogend' aengesien;
Te swaer dan dat een mensch' haer moedig kan verdragen:
Dies kom' ick vanden trans des hogen hemels vliên,
Om sulcken droeven last, door Godtheyt, t'onderschragen.
U Koning wierd vermoort, en goddeloos verraên,
En schoonste Koningin de suyvre ziel ontbonden;
Twe slage, die den mensch tot aen de sinne gaen,
En menig moedigh helt ten afgrondt nedersonden.
Maer 't geen', ô schone maegt, u 't Noodloth heeft ontrooft,
En 't lasterlick bestaen der moordenaers geschonden;
Veel schoonder u voort' aen van bove werd belooft,
Als ooyt de schoonste glants, in Persia bevonden.

[a] Agamemnon. [b] Apolloos Priester.

Heeft

Heeft Vorſt Darius u, die ſterflick blijckt, geteelt,
En was u moet ooyt trots op ſulcken grooten Vader:
Wat ſult ghy kint dan zijn, van die de Scepters deelt,
En ewig groots de Goôn gebiet en menſch te gader?
Den Opper-donderaer u ſal een Vader zijn
Wanneer ghy voor ſijn ſoon een blijde bruyt ſult weſen:
Want Alexander van Saturnides Iupijn,
By Vrouw Olympias ter werelt is verreſen.
Doch wierd, door 't ongeluck des ſueren krijgs, miſſchien
U braefſte Moeder, in haer flawigheyt verloren; [a]
Ghy ſelvs ſult weer een [b] ſoon van Alexander ſien,
Uyt dees u moeders ſchoot, ten prael des Rijx, geboren.
En ſoo den Maçedoon oock, voor ſijn ſterftijt, magh
Het vrindlixt aengeſigt van ſulcken kint geniten:
Wat wondrens-waerdigh Rijck of Konincklick geſagh
Hem waerdig dan niet ſal ſijn hoogſten Heerſcher hiten?
Mijn hupplend' ingewandt al lillend' inwaerts ſlaet
Van goddelicke vreugd', en wenſt, tot ſijnder eren,
Naer deſen dach; in wiens den friſſchen dageraet
Aſtræa nogmael ſal ter werelt weer ſien keren.
Darius klare ſtar, aen 't brallend blaeuw' aſuer,
Ten hoogſten hemel ſal, gelijck een fackel, branden:
En gants den Aerdtboôm voorts, in barnend ligt gegluer,
Hem daeglix kerckpligt doen, met hailig' offerhanden.
Help dan met bloemgewaſch, den laetſten uytvaert doen
Aen 't afgemartelt lijck van ſoo vermaerden dode:
Beſtrooy de bloote grondt met blaêr' en jeugdigh groen,
Want van Darius u dit alles wert geboden.
Brengt hande vol met tijm, en purpren violier,
En ſchone roſen, om ſijn grafſtee vol te proppen:
Kom Perſiane, kom, hef hier u naer getier,
En ledight hier te gaer u ſtijf geſpanne kroppen.
U Veltheer dale moſt in 't vreeſlick donckre graf;
En 't geen hem 't aerdrijck ſchonck de bleke doot verderven:
Maer wat de Godtheyt hem of klaren hemel gaf,
Sulx kan in ewigheyt, door doot nogh droefheyt, ſterven.

[a] Ex colliſione abjecti partus. [b] Alexander genaemt.

Dat

Dat Bessus oock sijn Vorst verradig heeft vermoort,
En, tegens eer en eedt, gelijck een schelm, verslagen:
Van dit den Griexen [a] Prins alleen de wraeck behoort,
Want dees' hem sal, naer 't Regt, volkome straf doen dragen.
Wanneer hy 't Koninx kleet grootmagtig aengevaert,
Hem Artaxerxes door het gantsche Rijck laet noemen;
Den Schijt en Nagebuer des Tanaïs vergaêrt;
En eyge vroomheyt meêr dan van sijn Vorst derft roemen:
Dan sal den Bactriaen, sijn sterxte leger-magt',
Op Alexanders kompst, hem vlugteling begeven:
En [b] Spitamenes ('t geen dien fielt sijn Koning dagt)
Hem, voor den Maçedoon geboeyt, den doot doen sneven.
Oxatres, dijnen Oom, hem selver sal ter straff
Geleyde, daer den schelm sijn Veltheer dorst vermoren:
En snijden hem de neus en bey sijn oren aff,
Terwijl den Pers sijn pens met schigte door sal boren;
Verwere 't pluymgediert van rom en tom sijn balg;
Gevoele doen de smert van hondert duysent doden:
En spijckre, soo voor 't laetst, sijn lighaem aen de galg.
Sie daer den uytganck van dien godsverdoemden snode.

[a] Alexander. [b] Groot vrint van Bessus.

E Y N D E.

